

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 02848

DER IBERKER

Ernst Toller

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דער איבערקער

GA

די אַרבעט איז אָנגעהויבן געוואָרן אין
1917. אין דריטן יאָר פון דער מענטשן-
שחיטה. פארענדיגט אין דער מיליטערי-
שער תפיסה פעברואַר און מערץ 1918.
איבערגעזעצט אָנהייב 1920.

Copyright 1923 by Jüdischer Kultur-Verlag, Berlin.

ערנסט טאלער

דער איבערקער

דער געראנגל פון א מענטשן

איבערגעזעצט פון דײַטש מיטן הסכם פון מחבר

פון

שרה ברענער

יידישער קולטור-פארלאג / בערלין

1

9

2

3

די בילדער: טראנספארט-צוגן, צווישן די דראַט-פאַרצאַמונגען,
די קאַליקעס, דער שכן, טויט און תּחית-המתים, דער
וואַנדערער, די בערג-שטייגער, דאַרף מען זיך פאַרשטעלן גע-
שפּילט שאַטנדיג-ממשות'דיג, אין אַ אינעווייניגסטער חלום-ווייטקייט.
די האַנדלונג קומט פאַר אין אייראָפּע, פאַרן אָנהייב פון ווידער-געבוירן.

די מתים-קאזאר מעי.

א פארשפיל, וואָס קאָן געמאָלט זיין ווי אַ נאָכשפּיל אויך.
פּערזאָנען פּון פּאַרשפּיל: דער מלחמה-טויט / דער שלום-טויט / סקעלעטן.

נאָכט. אַ גרויסער בית-הקברות. סאָלדאַטן-קברים, איינגעאַרדנט ראַטעס-ווייז. יעטווידער ראַטע האָט פּשוטע, גרויע, אייזערנע קבר-צלמים, אַלע אויף איין שטייגער געמאַכט. אויף איין טייל צלמים איז אָנגעמאַלט אַ רויו, אויף אַנדערע — אַ פּלאַמענדיג האַרץ, נאָך אויף אַנדערע — אַ קליינער קראַנץ פּעלער-בלומען. אויף יעדער צלם שטייט אַ געשריבן מערניט דער נאָמען און דער מיליטער-טייל פּונם געפּאָלענעם.

אין אַ זייט פּון יעדער ראַטע געפינען זיך די אָפיצירן-קברים. דאָ שטייען גרעסערע, שענערע צלמים, אַרומגעלייגט מיט פּלאַמיגע זונען. אַהויך דעם שטייט אויף יעדער צלם דער געבורטס-טאָג און דער ציווילער שטאַנד פּונם געפּאָלענעם.

סיקונדען צו גיין דער שלום-טויט, אַ צילינדער אויפן שאַרבן, מיט אַ ברוט-געקעסטלטן נאָזטיכל אין האַנט, און דער מלחמה-טויט, מיט אַ שטאַ-לענעם קיווער אויפן קאָפּ, אין האַנט אַ פּוסבין — דער שטעקן פּון אַ מלחמה-פּירער. זיין ברוסט איז באַצירט מיט אַ סך אַרדנס.

מלחמה-טויט. נאך אַ פּאַר טריט, הער קאַמעראַד! / ווען איך זאָל וויסען, אז אייך איז אזוי שווער צו גיין... / מײן וואָרט, ס'פּאַר-דריסט מיך טאַקע אויף אַן אמת... / עס ווילט זיך מיר, איר זאָלט כּאָטש ניט חרטה האָבן. / אָט, איך בעט אייך זייער... איינגאַרדע-נונג גאַנץ פּשוט. / זיי ליגן ראַטעסווייז באַגראָבן. / ביי דער זייט — די נידעריגע ראַנגען. / פּונקט ווי אין לעבן — סתם נומערן. / אונ-זערע באַהאַרצטע העלדן. / די נעמען — איבעריג בעצם... / מסתם פּון פּיעטעט האָט מען זיי אָנגעשריבן. / נומערן אַליין וואָלט אויך געקלעקט. / און אין אַ זייט האָבן די הערן אָפיצירן געפּונען זייער רוי... / טאָמער אינטערעסירט אייך, וואָס זיי זיינ' געווען, אין שלום-צייט... / איך בעט אייך זייער. / אויב איר ווילט זיך מטריח זיין.

שלום-טויט. הם, הם, הם, הם! / גרויסארטיג, ליבער הער קאָ-
לעגע / גרויסארטיג. - מיינע קאָמפלימענטן. / איך נעם אייך שיר
מקנא זיין.

מלחמה-טויט. צו פיל געלויבט, הער קאָמעראַד. / כ'האַב ניט
געקאָנט באַנעמען אייער אומצוטרוי. / אמת, איך בין געוואוינט דער-
צו אין בירגערליכע קרייזן. / דעריבער ווילט זיך מיר אזוי אייך איבער-
צייגן. / אויב איר ערלויבט, וועל איך זיי לאָזן אָנמאַרשירן.
שלום-טויט. איך בעט אייך זייער.

מלחמה-טויט. ראָטעסווייז אין פראָנט אויפמאַרשירן. / מאַרש!
פון די קברים גייען אַרויס סקעלעטן פון סאַלדאַטן און אָפיצירן, אַלע מיט
שטאַלענע קיווערס אויף די קעפּ. זיי שטעלן זיך אַרויס אין אַ שטייפער
האַלטונג פאַר זייערע קברים.

מלחמה-טויט. צו די געווער!

יעטווידער סקעלעט לויפט צו צום צלם אויף זיין קבר. רייסט דאָס אַרויס
פון דער ערד און שטעלט דאָס אַוועק לעבן זיך. די אָפיצירן פירן זיך מיט
זייערע צלמים, ווי מיט שווערדן.

מלחמה-טויט. שטיל!! איך בעט די הערן אָפיצירן / פאַרנעמען
זייערע ערטער!

די אָפיצירן שטעלן זיך אַוועק ביים רעכטן פליגל און שטעלן זיך אַרויס, ווי
קאָמאַנדירן.

מלחמה-טויט. גלייך געשטעלט זיך!! אויגן גלייך פאַרויס!!
פאַראַד-מאַרש!! גיין אויפן אָרט!! פריי!

שלום-טויט. מיין קאָפּלימענט! מיין קאָפּלימענט!! אַן אור-
מעט און אַ שוידער נעמט מיך אָן. / ווען איך באַטראַכט זיך, / אַז
איך זאָל וועלן טון דאָס אייגענע / מיט מיינע פרויען און קינדער -
פאַר קאָמאַנדירן קרומע וועטעראַנען אפּשר... / אויף פאַראַסאָלן
אָנגעשפאַרט. / יאָ, הער קאָלעגע. / איך זעה, איך בין באַצוואונג-
גען. / איר זייט פרינציפּ, וואָס טראַגט אַריין אַ סדר. / ביי מיר
איז כאַאַס.

מלחמה-טויט. זעהט, איך בעט אייך, הער קאָמעראַד. / שוין צו-
פיל כבוד. - אַ ביסל דיסציפּלין און דאַן געניטשאַפט / און ס'וועט
שוין גיין ביי אייך. / אַלזאָ: אַכטונג. / גרופּעסווייז אויף רעכטס

א קער ...! מאַרש!! שטיל!! רירט זיך! ביטע, ווער איז דער עלטסטער דאָ אין ראַנג?

א פּאָלקאוניק לייגט צו די האַנט צום קיווער אין גייט צו מיט וואַקל-דיגע טריט.

מלחמה-טויט. א דאַנק אייך, הער פּאָלקאוניק! אַכטונג!! געווער אַראָפּ!

די אָפּצירן און סאָלדאַטן שטעקן צוריק אַריין די צלמים אין דער ערד.

מלחמה-טויט. אַכטונג!! קעפּ קייקלען!! אויף איינצולערנען זיך ...! אָנהייבן!— הער פּאָלקאוניק, כ'בעט אייך, אפשר וואָלט איר איבערנעמען די השגחה.

די סאָלדאַטן הענט אין די זייטן, קייקלען זייערע שאַרבנס. דער פּאָלקאוניק גיט די השגחה אויף אַלע סאָלדאַטן; די אָפּצירן— יעדערער אויף זיין ראַטע.

שלום-טויט. איר האָט דאָס צוגעקלערט אַלצדינג, קאַלעגע; אזוי צו זאָגן, אייער אייגענע אידעע.

מלחמה-טויט. ווי מיינט איר דאָס, הער קאַמעראַד?

שלום-טויט. איך מיינ דאָס, צי דער פּלאַן איז אויפגעקומען ביי אייך אין שאַרבן-לאַך? איך פרעג דאָס נאָר ...

מלחמה-טויט. ניט אינגאַנצן, אמת ...! אָבער, ווי זאָגט מען דאָס ...!— איר פאַרשטייט מיך.

שלום-טויט. מיר דוכט, איך האָב אייך באַלד פאַרשטאַנען! איך דאַרף נאָך אָבער צייט אַ קלער צו טון.

מלחמה-טויט. אויפהערן!! אַכטונג!! גאַנצער פּאָלק ... א קער!! אין די קברררים!

סאָלדאַטן גייען אַראָפּ אין זייערע קברים.

מלחמה-טויט. א דאַנק אייך, מיינע הערן ...! די אָפּשאַצונג דאָס קומענדיגע מאָל.

די אָפּצירן גייען אַראָפּ אין זייערע קברים.

שווייגן. אין עטליכע מינוט ארום פּלאַצט דער שלום-טויט אַרויס מיט אַ הילכיגן געלעכטער, וואָס פאַרוואַנדלט זיך אין אַ קייכנדיגן הירושען.

מלחמה-טויט. וואָס טוט זיך דאָ הער קאַמעראַד. / געוועזען
פעלערס. / אָדער חברה איז געוועזן אָפגעלאָזן ?

שלום-טויט הירושעט און פאָכט מיט אַ נאָר-טיכל פון גרויס היץ.

מלחמה-טויט. הער קאַמעראַד, זייט מוחל. / געלעכטער קאָן
מיין כבוד ניט פאַרטראַגן.

שלום-טויט. און מיין כבוד קאָן קיין צביעות ניט פאַרטראַגן. /
מיין אומצוטרוי איז פאַרט געווען פאַרעכטיגט. — נאָר וואָס איך
בין, איך האָב געלאָזט זיך נאַרן. / איך האָב מיין מלכות אָנגערופן
כאַאָס. / צו שטאַרק דערנידעריגט זיך. / ביי מיר זיינ' אַלע
גלייך. / פאַראַן חילוקים אויך, געוויינטליך. — דער געלט-וואַמפיר
איז אַ בעל-חוצפה, אָהן שום טאַקט. / נאָר אייער פרינציפ איז ניט
פון אונזער וועלט. — איר מאַכט זיך מעשה-זיגער. / און זייט באַזיגט. —
די קריג האָט אייך באַזיגט, מיין ליבער הער. / און אייך גע-
צוואונגען. / איר שיטה איצטער דאָ צו פירן ווייטער. / מיט ראַנגען,
טיטולן און פאַראורטיילן. / אזוי צו זאָגן — פאַרוואַלטן אַ
קאַזאַרמע. / אַ פעלדוועבעל זייט איר געוואָרן. / אַ טויט, וואָס
וואַרפט זיך אונטער. / דער דייטשער קריגס-מאַשין. / ווער האָט גע-
קאָנט דאָס טראַכטן. / געפאַקט אייך, ליבער פריינד. / מיין עצה
איז — פאַרויכטיג.

מלחמה-טויט. חוצפה, באלידיגונג. / אומזיסט דער ענטפער...
שלום-טויט. כוואַלט וועלן מיט אַ פאַראַדאָקס. / דעם שמועס גיך
פאַרענדיגן. / איר זייט אַ טויט פון היינט. / אייער פירן זיך איז
גלייך צו יענעם לעבן. / וואָס פוילט שוין לאַנג. / אונטער די פליטער-
לעך פון צירק. / קליינטשינקער טויט. / איר צבועק מיט מיליטע-
ריש-צוגעפוזטע פראַזן. / גריסט פון מיינטוועגן אייער האַרינטע.
די קריגס-סיסטעם. / כאַכאַ! כאַכאַ! כאַכאַכאַכאַכאַ!
שלום-טויט גייט אַוועק הירושענדיג.

מלחמה-טויט. שטייט ווי געפלעפט. רייסט ארויס פון דער ערד אַ בינטל גראַז
ווייט זיך אפּ דעם בינער-שווייס פון פנים. / צו אַל די רוחות. / מיר דוכט
איך האָב פאַרשפילט !

די סצענע פאַרמאכט זיך.

ערשטע סטאַנציע

דאָס ערשטע בילד.

פאַרערשטער פּלאַץ. דאָס צימער איז פאַרמיאוסט אויפן שטאַטישן שטייגער. דער בוך
הטמשות פאַרווישט די פאַרמען און טענער. אין די הייזער אויף יענער זייט גאָס צינדט
מען אַן די ליכטלעך אויף די ניטל-ביימער. צוגעשפּאַרט ביים פענסטער שטייט פּרידריך.

פּרידריך. זיי צינדן אָן ליכט דאָרט אַנטקעגן. ליכט פון ליבע.
מיטטעריעס אַנטפלעקן זיך. אַ ליכט-ים פון ליבע... און איך
בלאָנקע אום, ווי אַ פאַרשטויסענער, פון איין ברעג צום אַנדערן.
פרעמד פאַר יענע דאָרט, ווייט פון די דאָ. אַן עקליגע טומטום-
באַשעפעניש. צי איז ניט געווען אַ הויך פון רחמנות ביי איר אין
שטוב, בשעת זי האָט מיך געבעטען, איך זאל קומען צו גיין? אַ
דאַנק אייך, פּרייליין—כ'האַב די ערע—כ'וועל קומען צו דער צייט.
נאָך דער רעפּליקע אַ געקינצלטער שמייכל. אַ טראַגיקאַמישע
פיגור... געדונגענער צוועהער... ניין... אַ פּאַל-און-שפּרינג-
מענטשעלע... לענגער וועל איך מער ניט ארומשלעפען אין
זיך די דאָזיגע צעריסנקייט. וואָס האָב איך צו די דאָ פאַר אַ שייכות!
זייער בלוט פלייצט אין מיר— נו, איז וואָס? צו יענע דאָרט אַנט-
קעגן באַלאַנג איך. אַ פשוט'ער מענטש, גרייט צו דערווייזן. אַוועק
מיט דער צעשפּאַלטנקייט. ניט מער באַשיצן שטאַלך די וואָס איך
פאַראַכט זיי. אויסגעגלייכט זיך.

מוטער גייט אַריין.

מוטער. האָסט זיך סוף-כל-סוף אומגעקערט, פּרידריך. וואו ביזטו
געווען אַ גאַנצן טאַג?

פּרידריך. גע'ונד געווען, מוטער. גע'ונד געווען... ווי שטענדיג.

קוק מיך ניט אָן אזוי מוטער... איך האב דאָך דיר געזאָגט.
נע-ונד געווען. אזוי ווי ער, אַהאַסווער, וואס זיין שאַטן קריכט אום
צווישן די געפענטעטע גאַסן, וואָס באַהאַלט זיך אין פעסטגע קע-
לער-לעכער און קלייבט דערנאָך פאַרפּוילטע קאַרטאַפּל אויף די פאַר-
פּרוירענע פעלדער... יאָ, איך האב געזוכט אים, מיין גרויסן ברוד-
דער, וואָס איז אייביג אָהן אַ היים...

מוטער. דו זינדיגסט, פרידריך. דו האָסט דען ניט קיין היים?
פרידריך. וואו האָב איך דען אַ היים, מוטער. אָט די דאָרט אַנט-
קעגן, זיי האָבן אַ היים, וואו זיי זיינען איינגעוואָרצלט. זיי זיינען
איינס מיט זיך און מיט זייער ערד... פריי פון דער צערינסקייט,
וואָס צעעסט דאָס טראַכטן און פילן, ווי אַן אייטערדיג געשוויר...
זיי קאָנען לאַכן און מיט אַ פרייליכן האַרצן אויפֿטון מעשים. זיי האבן
זייער לאַנד, וואו זיי זיינען איינגעוואָרצלט... פאַר וועלכן זיי קאָ-
נען זיך מקריב זיין...

מוטער. דו האָסט היץ, פרידריך.

פרידריך. יאָ, איך האָב היץ, מוטער! אפשר וועסטו מיר געבן
אַ באַרואיגונגס-מיטל? כאַלט איר אויך געהאַט היץ, ווי איך! אָט
ביזטו געוואָרן אומעטיג, מוטער, דו עסט זיך אָפּ דאָס האַרץ, וואָס
איך בין ניט דער גוטער זון, וואָס שמייכלט תמיד מיט ליבשאַפט...
ווי די זין פון אַלע דיינע באַקאַנטע. אַ עס ווערט אזוי גוט
אויפן האַרצן פון די קונציג-אַראַנזשירטע פאַמיליע-בילדער אין די
לייטישע הייזער!

מוטער. איך הער זיך ניט איין אין דיינע רייד, פרידריך. דו ביזט
פאַר-מרהשחורה/עט און טראַגסט זיך אַרום מיט נאַרישע געדאַנקען,
ווייל... ווייל דו האָסט ניט קיין פראַפעסיע. איך וועל דיך ניט
שטערן, ווער אַ סקולפּטאָר. נאָר פריער באַשאַף אַ פונדאַמענט, זוך
עפעס אַ תכלית. דער פעטער ריכאַרד גיט אויך דיועלבּע עצה.

פרידריך. אזוי, דער פעטער ריכאַרד גיט אויך די עצה? צי
האָט ער דיר ניט דערציילט פאַר אַ משל די מעשה מיט סטרינד-
בערגן, וואָס האָט זיך אין די לעצטע צעהן יאָר, אַראַפּגעשלאָגן פון
דרך'הישר? צי האָט ער ניט אַריינגעגאַסן עטליכע טראַפּנדלעך

חרטה, וואָס ער האָט פאַרבייגעלאָזט די געלעגענהייט צו ווערן אומ-
שטערבליך דורך סטרינדבערגן! ? ער האָט אַזאַ פּיין ווערטל: „א
מאַן פון דער ליטעראַטור־געשיכטע“ יאָ, וואָלט ער דאָס נאָר גע-
טון, אָט דער איידעלער בירגער! נאָר ווען ער זאָל איצט
טרעפן אַ צווייטן סטרינדבערגן, וואָלט ער ווייטער געזאָגט, אַז דאָס
איז אַ דילעטאַנט און אַן עפּיגאַן, ער וואָלט אים געלאָזט שטאַרבן
פון הונגערי, און זיין אייגענע אויפרעגונג וואָלט ער איינגעשטילט מיט
די שטייגנדיגע קורסן פון די אַקציעס. אַ וואילער געשעפטס־מענטש!
מוטער. דיין פאָטער איז אויך געווען אַ וואילער געשעפטס־מענטש.

פרידריך. איך ווייס, מוטער, יאָ, ער איז געווען אַ וואילער.
ער האָט דיך געלאָזט אַרבעטן... און דערווייל האָט ער פאַר-
בראַכט זיין לעבן אין גלענצנדיגע געיעגן און פּיקניקס... דער
גוטער פאָטער, אָבער מיט מיר האָט ער גערעדט וועגן אַן אָרנטליכן
לעבן און וועגן מאַראַליש אויפפירן־זיך... דענסטמאָל בשעת איך
האָב געוואָלט אַוועקגיין... אַרויס... האָט ער מיך גענויט בלייבן
דאָ... ער האָט מיר פאַרשפּאַרט דעם וועג פון מיין יוגנד!

מוטער. שווייג, פרידריך... איך וועל ניט דערלאָזן, דו זאָלסט
אזוי ריידן אויף דיין פאָטער. — פרידריך, איך ווייס, דו מאַכסט
דיר נאָר אַליין אָן אַ ווייטאָג מיט דיינע ווערטער... איך וועל דיך
היינט ניט מאַטערן... איך וועל שפעטער ריידן מיט דיר, ווען דו
וועסט קומען צו זיך. איצט... פרידריך, איך קום מיט אַ בקשה,
מיט אַ קליינער בקשה... טו וואָס דיין אַלטע מוטער בעט דיך.
פרידריך, גיי צום גאָטס־דינסט. די מענטשן וועלן דאָך...
פרידריך. די מענטשן! זאָג בעסער צום דינסט פון די מענטשן,
ניט צום גאָטס־דינסט. איר האָט אַ פאַרטריקנטן איינגעגעסענעם
שופט, וואָס האָט אָנגעשריבן איין און איינציגן בוך פון דינים, לויט
וועלכן ער משפט די מענטשן. רק מיט דיזעלביגע טויטע פאַראַ-
גראַפן פונם דין. און פאַרטריקנטע מענטשן דינען אים. זיי זיינען
מיר דערווידער, אייערע מענטשן־דינסטן, וואָרים איך קאָן זיי ניט
רופן גאָטס־דינסטן. צי זייט איר פרייער, ווען איר גייט אַרויס פון

אייערע גאָטס־הייזער ? ניין-ניין-און די ענגשאַפֿט אין אייערע גרויסע טעמפלען-דערשטיקט צו ווערן.

מוטער. בשעת דיין פאָטער איז געשטאָרפֿן, זיינען מיר געווען אין אַ שלעכטן מעמד. איך האָב געקאָרגט, פֿדי דורך צו שפייזן, פֿדי דורך צו שיקן אין קלאָס. פֿדי דיר זאָל זיין גרינגער ווי אונז. פֿדי מיט וואָס נאָר מיגליך גרינגער צו מאַכן דיר דאָס לעבן. דו מוזט דאָך פֿארשטיין, אַז איך בין אַ מוטער און איך זאָרג זיך וועגן דיר. אַלץ האָב איך אוועקגעגעבן מיינע קינדער. פֿאַר זיך האָב איך זיך קיינמאָל גאָרנישט ניט פֿאַרגונען.

פֿרידריך. אוי, מוטער, איך ווייס דאָך דאָס. וויינען ווילט זיך מיר, ווען איך דערמאָן זיך אין דעם. צי בין איך אַן אומדאַנקבאַרער זון, ניט קיין געראַטענער ? ניין, מוטער, ניין. דו האָסט געזאָרגט פֿאַר מיר מיט געלט, דו ווילסט מיר עפענען אַ וועג, איך זאָל קאָנען פֿאַרדינען געלט... יאָ, מיט חיונה בין איך באַוואָרנט. אָבער וואָס האָסטו געטון פֿאַר מיין נשמה ? האָסטו מיך געלערנט פֿיינט האָבן די פרעמדע. פֿאַרוואָס ?

מוטער. זיי דערטראַגן אונז נאָר. זיי פֿאַראַכטן אונז.

פֿרידריך. ניין, ס'איז ניט אמת. מילדקייט און גוטסקייט און ליבע וואָקסט ביי זיי, ליבע, וואָס נעמט אַרום אַלץ און אַלעמען. דו זעהסט דאָרט אַנטקעגן די ליכט ? שטראַלן, וואָס האַלן מיט גוטס־קייט. מוטער האָב איך דורך גערופֿען, ווייל דו האָסט מיך געהאַט. צי קאָן איך דורך נאָך היינט רופן מוטער, בעת דו האָסט אַרויסגע־וואָרפֿן מיין נשמה, ווי נאַרישע מוטערס זייער נאַקעדיג קינד.

מוטער גייט שווייגנדיג ארויס.

פֿרידריך. איצט האָט עפעס געפֿלאַצט... אָבער צי איז דאָס ניט געווען צעבראַכן נאָך פֿון פֿריער... האָט זיך דאָס געמוזט צעברעכן... מוטער !... שטילקייט ניין, איך וועל ניט גיין צו איר... איצטער גיבן זיי דאָרט פֿונאַנדער די מתנות. די קינדער זינגען. ווען האָב איך קינדווייז געזונגען, אויף אַן אמת געזונגען ?

דער פֿריינד גייט אַריין.

פריינד. אַ גוטן אָונט, פרידריך! גאַבריעלע שיקט מיך, און אַחוץ
דעם האָב איך געוואָלט...

פרידריך. זאָג איר, אַז איך קאָן ניט קומען, אַז איך בין קראַנק,
איך וואַרף זיך פון היץ.

פריינד. איך וואָלט דיך ניט געוואָלט איבערלאָזן אַליין.

פרידריך. ניין? אַ גרויסן דאַנק, זייער פיין, און עס קומט ניט
אַן אַזוי שווער אויך, דאָס ניט איבערלאָזן אַליין. כּיבעט דיך, זען
זיך אַוועק אַט דאָרט אַנטקעגן. אפשר וועלן מיר אויסבייטן וואָס
עס איז? אַ גוט מעסערל אויף אַ קעסטל מיט צייכן-געצייג? דער
צירקול איז אַפילו ניט אַזוי געהויבן, אָבער עס וואַרפט זיך ניט
אַזוי גיך אין די אויגן.

פריינד. פרידריך! צו וואָס מאַטערסטו זיך און מיך?

פרידריך נעמט אַרום דעם פריינד און טוט אַ כליפּע.

פריינד. אַרימער פריינד!

פרידריך. איך בין ניט אַרים, איך וויל ניט דיין רחמנות. איך
בין דיר מוחל דיין רחמנות, איך דאַרף דאָס ניט. און דיין שוועס-
טערס רחמנות אויך ניט, גיב איר דאָס איבער. איך דאַרף ניט איר
אומ'פּבּוד, אַז מען זאל זי זעהן מיט מיר אינאיינעם אויף די גאַסן.
איך האָב גענוג נקבות, דאָרט אין דעם שמאַלן געסל... עס קלעקט
ביי מיר קליינגעלט. איך בין אַליין גענוג שטאַרק, איינער אַליין.
איך דאַרף קיינעם ניט, ניט יענע און ניט אייך.

פריינד. מוז איך גיין הייסט עס, פרידריך, נאָר דו קאַנסט דאָך
מיך רופן.

פרידריך. איך רופן? אפשר רופן דיך צו-הילף? קיינמאַל ניט...
פריינד. נוי, ניט דאָס האָב איך געמיינט. נאָר איידער איך גיי
אַוועק - צוליב וואָס בין איך דאָס אייגנטליך געקומען... היינט
ביי-נאַכט זיינען אַרויס עקסטרע-בלעטער. דער קאַמף קעגן די
ווילדע האָט זיך אָנגעהויבן, דאָרטן אין די קאַלאָניעס. ס'איז אַג-
געקלעפט, אַז פרייוויליגע קאַנען זיך מעלדן. אַ, איך וואָלט געווען
אַ בעלן, נאָר מיינע עלטערן לאָזן ניט.

פרידריך. גלייך ווי ער וואלט זיך אויפגעכאפט. זיי לאָזן ניט? - און דאָס איז דיר גענוג? דו קאָנסט דאָך דאָס ניט מיינען אויף אַן אמת... דאָרטן דאַרפן זיי פרייוויליגע... זיי מיר מוחל ליבער פריינד, וואָס איך האָב גערעדט מיט דיר אַזעלכע האַרבע רייד, זיי מיר מוחל אַלע בייזע ווערטער. דאָרטן דאַרפן זיי האָבן פרייוויליגע. אַצונדקומט באַפרייאונג פון דער פאַרשטיקטע פיינליכער ענגשאַפט. אַ דער קאַמף וועט אונז אַלעמען פאַראייניגן... די גרויסע צייט וועט אונז אַלעמען מאַכן גרויס... אויפשטיין וועט פון דאָס־ניי דער גייסט, גאָר די קליינליכקייט וועט ער חרוב מאַכן. אַראַפרייסן אַלע לעכערליכע, קינסטליכע מניעות... פון־דאָס־ניי וועט ער זיך אַנטפלעקן אין זיין אומענדליכער שיינקייט... און פאַר מיר - פאַר מיר ברענגט די דאָזיגע שעה אַ באַזונדער מתנה... דאָרטן דאַרפן זיי האָבן פרייוויליגע. וואָס האָב איך מורא געהאַט? איך פיל זיך דאָך אַזוי שטאַרק! אַצונד קאָן איך טון מייין חוב. אַצונד קאָן איך דערווייזן, אַז איך באַלאַנג צו זיי - דו, וואו קאָן מען זיך מעלדן? אין ראָטהויז?

פריינד שאַלט צו מיטן קאַפ אויף יא.

פרידריך ליבער פריינד, עס איז דאָך מיר אַזוי גוט, אַזוי גוט. בעט ביי גאַבריעלען, זי זאָל ניט נעמען פאַר אומגוט, וואָס איך בין ניט געקומען. אַצונד ברענגט מיר דאס פאַטערלאַנד אַ געשאַנק. זאָג, אַז איך האָב באַקומען אַ געשאַנק. איך אויך, אין דעם אַזונט פון ליבע. דו זעהסט די ניטל־בוימער? אין איטליכן ווינקל שטראַלט א בויים. זאָג גאַבריעלען, אַז איך דאַנק איר און איך לאָז געריסן. זי וועט מיך פאַרשטיין, פארוואָס איך קום ניט, און וועט זיך פרייען.

ארויסלויפנדיג מיט אימפעט איצטער קאָן איך דאָס דערווייזן

דערווייזן!

עס ווערט פינסטער.

דאָס צווייטע בילד

הינטערשטער פלאץ. טראַנספּאָרט-צוגן. אַ הילצערנער אָפטייל פון אַ פּאַרניגן צוג, פאַרשפּאַרט מיט גראַטעס. אַ קליין בוימל-לעמפל; די פּלאַם צאַנקט. צוואַמענגעפּרעסט זיצן איינגעהויקערטע שלאָפּנדיגע סאַלדאַטן. אַ שטומער סאַלדאַט (פּרידריכס פּנים). אַ צווייטער שטומער סאַלדאַט מיטן שאַרבן פון אַ טויטן. ביידע שאַטנטי און פּאַרט נמשותדיג.

ערשטער סאלדאַט. ווי לאַנג עס קלאַפט אַזוי דער צוג / אָ. דאָס אייביגע קריצן און האַקן / פון דער געיאָגטער מאַשין.

צווייטער סאלדאַט. מיר בלאַנדזשען דורך ווימען אָהן סוף און אָהן עק / טעג און וואַכן, איך ווייס שוין באלד גיט. / וואַלט איך געשאַפן אין שוים ביי מיין מוטער.

דריטער סאלדאַט. וואלט בעסער די שטוב דעמאָלט איינגע-פלאַן / ווען דער פּאָטער האָט די פרוי אין די אָרעמס געהאַלטן.

פערטער סאלדאַט. וואַלטן פון הימעל פיערדיגע מעסערס אַראָפּ / און דער'הרג'עט דעם מאַן / בשעת ער האָט אין וואַלד די מו-טער גענומען.

פינפטער סאלדאַט. איבעריגע רייד. לאַנג שוין / פּרעסט אונז פאַרשאַלטענע טרומנע. / לאַנג שוין פאַרפּוילן מיר. / עיפּושו'דיג פוילע מענטשליכע פלייש...

זעקסטער סאלדאַט. פחד'יגע קינדער / בלאַנדזשען מיר אום אָהן אַ ציל / איבערגעטנפערט אומזיניגן מוטוויל / טייטן, הונגערן, טוען אויף געוואַלדיגע מעשים. / בלייבן פונדעסטוועגן פחד'גע קינדער / פון אַנגסטן באַפּאַלן אין דער פינסטערער נאַכט.

זיבעטער סאלדאַט. אַ וואַלט איך נאָך וויסן אַ תּפילה. / אַל די זיסע צערטליכע ווערטער / וואָס מיין מוטער האָט מיך געלערנט אַמאָל / פּלאַנטען זיך וויסט אין אַ שווערן געשטאַמל.

ערשטער סאלדאַט. אייביג פּאַרן מיר.

צווייטער סאלדאַט. אייביג האַקט די מאַשין.

דריטער סאלדאט. אייביג פאָרן זיך מענטשן. / פון ווילדער
תאוה וואַקסט אייביג די קללה.

פערטער סאלדאט. אייביג געווינט דער טראַכט פונם קדמון
מזלות. / אייביג צעשטערט זיך דער געטליכער טראַכט.

פינפטער סאלדאט. אייביג פוילן מיר.

זעקסטער סאלדאט. אייביג קינדער. פון פאָטער געשראָקן.

זיבענטער סאלדאט. פון מוטערס דער נויט פאַר אַ קרבי
געבראַכט.

אלע. אייביג פאָרן מיר / אייביג...

די סצענע פארמאכט זיך.

צווייטע סטאַנציע.

דאָס דריטע בילד.

פאָדערשטער פלאַן: אַ שעה נאַכן זון-פאַרגאַנג. מדבּר ביים וואַסערלאַך.

ערשטער סאלדאט. אָוונט לאָזט זיך אַראָפּ, נאָר די היץ לייגט זיך ווי אַ רייכערדיגע קאָרע - דער לייטענאַנט שלאָפּט?
צווייטער סאלדאט. פאַרוואָס זאָל ער עפעס ניט שלאָפּן?
מען שטעלט אַוועק אַ געצעלט - מען שפּרייט אויס אַ נעץ קעגן מאַסקיטאָס - ער אַליין שטייט דערביי ווי אַ פּריץ, הענט אין די קעשענעס - אזוי איז אַ מחיה צו שלאָפּן.
ערשטער סאלדאט. זאָלן די שררות שרייען לידער - מיר איז שוין נמאס געוואָרן.

פאַרוואונדעטער. וואַסער!

ערשטער סאלדאט. גיב אים! פּריזריך דערלאַנגט אים וואַסער.

פאַרוואונדעטער. נעם צו דעם מת. מיין פּוס שטויסט זיך רק אָן אויף מתים - זיי וועלן מיר אָפּזעגן מיניע פּיס? טוען וויי - נאָר איך האָב דאָך געוואָלט ווערן אַ טאַנק-לערער, איינס, צוויי, דריי ... איינס, צוויי, דריי, אַ וואַלס דאַרף דאָס זיין.
פּרידריך. שלאָף ברודער!

פאַרוואונדעטער. אָבער נעמט צו די מתים. איך וויל זיי ניט לערנען טאַנצן ... זיי ... מאַטערן ... מיך ... איך מוז פאַרט ... קיינער וויל ניט צושפּילן ... זינגט איינס ... צוויי, דריי, איינס ... צוויי, דריי, אַ וואַלס דאַרף דאָס זיין ...

פרידריך. שלאָף ברודער, גיב מיר דיין האַנט. כ'ל דיר גאָר-
נישט טון. כ'וועל באַנעצן דיין שטערן מיט קאַלטע טיכער. חלומות
וועלן דין רופן צום טאַנץ... באַקרענצטע חלומות... טאַנצן מיט
דיר איבער דער לאַנקע, פארביי דיין שטוב.
פארוואונדעטער. זינגט איינס... צוויי, דריי... איינס...
צוויי, דריי...

פרידריך. אָ גאָט מיינער!

ערשטער סאלדאט. פארוואָס, פאר וועמען? פאַר די שררות.
ברענגען צו דין ווילדע די אמת'ע אמונה? מיט הרגענען און
ברענען. איך בין דאָס דער באַפרייער, הורא! לאָז זיך צע-
ברעכן דעם שאַרפן דיינעם, וועסטו האָבן עולם-הבא.

פרידריך. עס מוז זיין, ס'מוז זיין!

צווייטער סאלדאט. וואָס מוז זיין? הרגענען און ברענען?
משוגעים-הויז און גסיסה-פלעצער?

פרידריך. פונם פאָטערלאַנדס וועגן!

ערשטער סאלדאט. פאָטערלאַנד! כ'ווייס ניט פון קיין פאָ-
טערלאַנד. כ'ווייס פון שררות, וואָס הוליען, און פון אַרבעטער,
וואָס לאָזן זיך שינדן.

פרידריך. ווי אזוי קאָנט איר דאָס לעבן אָהן אַ פאָטערלאַנד?
פון זינען וואָלט איך אַראָפֿ פון דעם גרויל... ווען איך וואָלט
ניט פאַרביסן די ליפן, פונם פאָטערלאַנדס וועגן.

צווייטער סאלדאט. דו זאָגסט דאָס?

פרידריך. אָט פונקט ווי דו וואָלסט דאָס אויך געדאַרפט זאָגן.

ערשטער סאלדאט. האַהאַ, דו, דער פרעמדער?

פרידריך. כ'בין ניט קיין פרעמדער, כ'באלאַנג צו אייך.

צווייטער סאלדאט. מעגסט טויזנטמאַל שלאָגן זיך אין אונ-
זערע רייען, בלייבסט פאַרט אַ פרעמדער.

ערשטער סאלדאט. אָהן שום אינטאַנאַציע. אַ קללה ליגט אויף
דיר, דו מענטש אָהן פאָטערלאַנד.

פארוואונדעטער. מענטש... אָהן... פּאָ... טער... לאַנד...
איינס... צוויי, דריי... אַ וואַלס... דאַרף דאָס זיין...

פרידריך. אַז איר דערוועגט זיך מיר אַ שפּריץ צו טון דאָס
וואָרט אויפן קאַפּ, ווי פאַרשימלטע בלאַטע, ווער איך אויסער זיך.
צי האָב איך דאָס ניט דערוויזן אין שטרייטן און געשלעגן, אין
פאַטרול און אויף וואַך-פּאַסטן – צי האָב איך זיך ווען עס איז
אַרויסגעדרייט, ווי אַ פּחדן? צי פלעג איך זיך אויסבאַהאַלטן
אין היילן?

צווייטער סאלדאַט. בלייבסט פאַרט אַ מענטש אָהן פּאַ-
טערלאַנד.

פרידריך. וועל איך קעמפן פאַר מיין פּאַטערלאַנד – אייך אויף
צו להכעיס. וואָרים ווער קאָן דאס מיט זיין קנאה צונעמען
ביי מיר – איך טראָג דאָך דאָס אין זיך.

ערשטער סאלדאַט. גוטמוטיג. מוזט זיך שוין צוגעוויינען צו
דעם. סוף-כל-סוף זיינען מיר דאָך אַלע אָהן אַ פּאַטערלאַנד.
פונקט ווי זונות.

ביידע סאלדאַטן לייגן זיך אַנידער און ווערן אַ טשלאָפּן.

פרידריך. צי טרייסלט זיך ניט די אויפגעריסענע ערד אונטער
מיר? ביימער ווערן פאַרדאַרט, – דער מדבר וואַקסט – וואואהין
זאָל איך וואַנדערן? איך בין אַריין אין אַ שטוב, האבן זיי זי
אונטערגעצונדן איבער מיין קאַפּ גיט אַ לאַך. האַ, ווי די שפּענער
האָבן געקנאַקט.

דער דולער האָט זיך דערווייל צוגע'גנב'עט קריכנדיג.

דולער. ברודערל...

פרידריך. ווער איך דאָ?

דולער. ברודערל...

פרידריך. וואָס ווילסטו?

דולער. האָב קיין מורא ניט.

פרידריך. פון וואַנען קומסטו עס?

דולער. דער זאמד פון דער מדבר האָט מיך אַ טראָג גע-
טון אָהער.
פרידריך. דאָרטן לעבסטו?
דולער. לעבן? דאָרטן בין איך געשטאַרבן... הוי אַ סך
שטאַרבן דאָרט, און דערנאָך טראָגט זיי דאָס.
פרידריך. דער זאמד פון דער מדבר?
דולער. טרינקען!
פרידריך. נאָ, נעם וואַסער.
דולער. כ'טרינק מיין אייגענע בלוט, כ'דאַרף ניט האָבן דיינס...
נאַר... שוטה... מעקענדיגער קעמל... ברודער...
פרידריך. עס גיסט זיך בלוט פון דיר!
דולער. זאָל דיך דאָס ניט אַרן, איך טרינק דאָס אויס.
צווייטער סאלדאט. וואָס פאַר אַ ליאַרעם איז דאָ?
פרידריך. מיר דוכט — צווייטער סאלדאט ווערט געוואויר, אַז דער דולער איז דאָ.
צווייטער סאלדאט. דאָס איז דאָך אַ קראַנקער!
דולער. הייבט אָן פלאַנטען מיטן צונג.
ערשטער סאלדאט. אַ משוגענער. מסתמא אַריבערגעלאָפן
פון יענער ראַטע.
דולער. צעוויינט זיך אַהיים... אַהיים...
צווייטער סאלדאט. פיר אים אַוועק צום מענטשן פון
רויטן קרייץ.
פרידריך. גאָט מיינער!
ערשטער סאלדאט. איך בין דאָס דער באַפרייער, הוראַ!
איצט גיי איך צום רויטן קרייץ. רויט איז דער טייטש, אַז דאָס
בלוט זאָל אַראָפגעוואַשן ווערן.
פרידריך. ניין, ס'מוז פאַרט זיין, פונם פאַטערלאַנדס וועגן.
דער קאַפראַל קומט.
קאפראל. נאָך איינער פעלט. מיר מוזן אויסשפירן, ווי שטאַרק

עס זיינען דעם שונא'ס רעזערוון. איינער דארף זיך אומקערן
דעריבער גייען פינף. ווער איז א בעלן פון אייך?
פרידריך. איך וויל אייך צו להכעיס.
עס ווערט פינסטער.

דאָס פערטע בילד.

הינטערשטער פלאץ. צווישן די דראַט-פאַרצאַמונגען, וואַלקנס יאָגן זיך פינסטער אַרום
דער לבנה. רעכטס און לינקס דראַט-פאַרצאַמונגען, אויף וועלכע עס הענגען סקעלעטן,
באַשפּריצטע מיט קאַלך. - צווישן די פאַרצאַמונגען איז די ערד אויפגעריסן פון גראַנאַטעס.

ערשטער סקעלעט. ווי עלנט איך בין דאָ / די אַנדערע שלאָפן
אַלע / נאָר ... עס איז מיר מער ניט קאַלט. / ווי דאָן, בעת איך
האָב געמוזט מיין לעבן לאָזן צווישן אייגענע און שונאים. / דער
קאַלך בייסט גוט / די שמאַטעס בלוטנדיגע הויט באַלד איינגע-
שרומפן. / האַהאַ, איצט קאָן איך קנאַקן מיט די הענט.

דער צווייטער סקעלעט אין דער רעכטער דראַט-פאַרצאַמונג גיט זיך אַ הייב.
צווייטער סקעלעט. שוין ווידער רירט זיך דאָרט דער חברה-
מאַן אַנטקעגן!! / וואָס מוז איך זיך כסדר בייגן / נאָר ... עסן ווילט
זיך גיט. - / ווער כאַפט מיך? קאַלטע ביינערדיגע האַנט ... / לאָז
אַפּ. איך זאָג דיר, לאָז מיך אַפּ. / אַניט ... וועסט זעהן ... - / עס
איז געווען די אייגענע האַנט / וואָס ט'קאַלט זיך איינגעגעסן אין
דער שוועסטער.

ערשטער סקעלעט. מאַך ווייטער דאָרט דעם אָנשטעל, אַל-
טער פריינד / איך וועל מיט מיינע וואַקלדיגע אברים / דיר צו-
קנאַקן אַ שיינעם נעגער-טאַנץ. / איצט זיינען מיר שוין ניט קיין
פריינד און שונאים. / איצט זיינען מיר שוין ניט מער ווייס און
שוואַרץ. / איצט זיינ' מיר אלע גלייך. / די בונטע שמאַטעס האָבן
אויפגעגעסן ווערים. / איצט זיינ' מיר אלע גלייך. / מיין הער ...
לאָמיר אינאיינעם טאַנצן.

סקעלעטן פון צווישן די דראַט-פאַרצאַמונגען, אַראָפּטרייסלענדיג די ערד
פון די ביינער.

סקעלעטן. איצט זיינ' מיר אלע גלייך. / מיין הער ... לאָמיר
אינאיינעם טאַנצן.

ערשטער סקעלעט. די בונטע אָרדנס זיינ' שוין לאַנג צע-
קראַכן. / דער טיטול שטאַרצט פון די מודעות אין די בלעטער. /
אין שוואַרצע רענדער איינגעצאַמט / האַהאַ - טאָ לאַמיר טאַנצן.
צווייטער סקעלעט. איר דאָרט אַנטקעגן, וואָס אָהן פיס. /
כאַפט זיי! קנאַקט! / קנאַקט צו צום טאַנץ!

אלע סקעלעטן. לאַכן. איר דאָרט אַנטקעגן, וואָס אָהן פיס. /
כאַפט זיי! קנאַקט! קנאַקט-אויף צום טאַנץ!

די וואָס אָהן פיס כאַפן די פוס-ביינער און קנאַקן. די אַנדערע טאַנצן.

ערשטער סקעלעט. האַהאַ, וואָס טוט זיך דאָ? / דו אַנטקעגן,
פאַרוואָס טאַנצסטו ניט?

אלע. מיין הער ... לאַמיר אינאיינעם טאַנצן!

סקעלעט אין ווינקל. כ'שעם זיך אַזוי!

צווייטער סקעלעט. שעמסט זיך? / מיינע הערן ... שאַנד.
באַדעקט מיט די הענט דעם אָרט פון דער ערווה. מיר דוכט, דאָס איז אַמאָל
געווען.

אלע. באַדעקן זיך אויף גיד.

ערשטער סקעלעט. דער מדבר האָט פאַרטריבן די בושה צום
שוואַרץ-יאָר. / וואָס עפעס איצט זיך שעמען? / ווילדע שוטים! / מיר
זיינ' דאָך אַלע נאַקעט! / און הינטער נאַקעדיגע ביינער / גלאַצט
דער פוסטער זומפ.

סקעלעט אין ווינקל. ניין, ניט זומפ.

ערשטער סקעלעט. ווער?

סקעלעט אין ווינקל. לעבט מאַריע ...

אלע. הייהי! האַהאַ! / הייהי! האַהאַ!

ערשטער סקעלעט. מיין הער, איר זיי אַפנים ניט אינ-
גאַנצן. / מיין הער. לאַמיר אינאיינעם טאַנצן.

סקעלעט אין ווינקל. כ'בין ניט קיין הער!

צווייטער סקעלעט וואָס דען?

סקעלעט אין ווינקל. א... מיידל... .

ערשטער סקעלעט. מיינע הערן! לאַמיר באַדעקן אונזער שאַנד!

סקעלעט אין ווינקל. דרייצעהן יאָר סך-הכל בין איך אלט. / אָבער... וואָס קוקט איר אַלע מיט די גרויסע אויגן?

צווייטער סקעלעט. מיין פרייליך, איך וועל אייך באַשיצן.

סקעלעט איז ווינקל. איז - דארף איך שוין ניט מורא האָבן? / ווייל יעמאַלט זיינען אויך געווען א סך.

ערשטער סקעלעט. ווען יעמאַלט?

סקעלעט איז ווינקל. יענע נאכט. / איך ווייס נאָך היינט

ניט, פאַרוואָס זיי האָבן דאָס געטון. / ס'האָט אנדערש ניט געקאנט זיין, הער? / קוים האָט מיך איינער אָפגעלאָזן, איז שוין דער אנדער-רער געווען ביי מיר אין בעט.

צווייטער סקעלעט. און דערנאָך?

סקעלעט אין ווינקל. דערנאָך... בין איך דערפון געשטאָרבן.

ערשטער סקעלעט דערפון געשטאָרבן! / שיינע ווערטער! /

פיינע ווערטער! / דערפון געשטאָרבן! / מיינע הערן! איר זייט נאָך אַלעמען / און האַלט נאָך אַלץ די הענט... האַהא... / און האַלט נאָך אַלץ די הענט...

אַלע לאָזן אַראָפּ די הענט.

ערשטער סקעלעט. מיין פרייליך, אויס שאַנד! / צו וואָס?...

דו זעהסט דעם חילוק? מיר דוכט, דו האָסט אים קיינמאַל ניט

געזעהן ווי ס'דאַרף צו זיין! / נאָר היינט - אויף די נאמנות פון

אַ קאַלך-באַשפּריצטן / נאָר היינט זיינען מיר אַלע גלייך. / דערי-

בער, פרייליך, אַריין אין מיטן / איך בעט אייך זייער! / איר

זייט געשענדט... / גאָט מיינער. מיר דאָס גלייכ. /

נו, מילא וואָס? / ניטאָ פון וואָס צו ריידן. / אזוי איז רעכט! יאָ,

איר פאַרשטייט אַן ענין! / אַהין זעצט זיך.

אַלע מאַכן אַ ראָד אַרום דעם סקעלעט אין ווינקל און גייען אַ ווילד קאַראַהאַר.

די סצענע פאַרמאַכט זיך.

דריטע סטאַנציע.

דאָס פינפטע בילד.

פאָדערשטער פלאַן. באַגינען אין לאַזאַרעט. אַ פשוטער געפאַרבטער לאַזאַרעט-צי-
מער. איבערן בעט - אַ געקרייציגטער קריסטוס.

דאקטאר. ר' שלאָפּט נאָך.

שוועסטער. וואָרפט זיך קרעכצנדיג, שוין דריי נעכט נאָכ-
אַנאַנד. ס'דוכט זיך אים, אַז ער וואַנדערט אין דער מדבר.
רייט זיך נאָך וואַסער. שרייט, אַז ער מוז אַרויף אויף די בערג,
אויף שטייניגע שפיצן, נאָר דער מדבר שפרייט זיך אויס און
דערלאָזט אים ניט.

דאקטאר. כינין, טאַפעלע פאַרציע כינין. אַ נערוון-קרענק
וואָלט זיך געקאָנט דוכטן. דוכטן! דוכטן! די נייע גריפעליך-
שיטה וואָלט שוין געשטעלט דעם דיאַגנאָז. טעות, טעות, גאָר
עפעס אַנדערש. וואָס? כראָנישע שלאַפּקייט פון די פאַרדיי-
אַרגאַנען - - דריי לעפעלעך ריצן-אייל און אַלע אָוונט און אינ-
דערפרי צו צוויי טאַבלעטקעס אַספירין - ניט קיין אינטערעסאַנט
פאַלכל, זייער ניט אינטערעסאַנט. וואו ליגט דער נייער? ער
האַט געקריגן ריצן-אייל, בעת מען האָט אים געבראַכט? ניין, ניט
געקריגן! שוועסטער, איך בין אין פעס. איך האָב פיינט, אַז אַ
מענטש טוט ניט זיין חוב. פרינציפ! פרינציפ!

שוועסטער. ווען ער וועט זיך אויפכאַפן און פרעגן, זאָל איך
אים זאָגן?

דאקטאר. געוויינטליך. געוויינטליך, קליינע אויפרעגונג. באַ-
לעבט די מוסקולן אין די געדערם.

ביידע גייען אַרויס.

פרידריך. פון היז וואו זייט איר אנדערע ... א דער זאמד
פון דער מדבר ... נעפל אין קערנדלעך ... ניט רוען ... וויי-
טער ... כקען דיך ניט ... ווער ביזטו ... אהאסווער ... ארי-
מער ... גנב'ע זיך אריין צוריק ... אין געקלעמטע שטעט, דא זיי-
נען קיין היילן ניטאָ ... איך וועל ניט גיין מיט דיר ... ניין שרייט
ניין כאפט זיך איהן דאָרשט!

א שוועסטער פון רוטן קרייץ גייט אריין.

שוועסטער. אָט איז טרינקט.

פרידריך. דו ביזט גאָטס מוטער?

שוועסטער. איר מוזט ליגן שאַ-שטיל.

פרידריך. דו טראָגסט דעם צלם ... דער צלם איז צו דיר צו-
גענייט ... רויטער צלם ... גאָט מיינער, דאָ וואָשט מען אָפּ בלוט?

שוועסטער. מען וויל אייך געבן היילונג.

פרידריך. יאָ היילונג. דיינע הענט גלעטן ווייך און פרום.
לאָז אַ קוק טון. ווי פאַרהאַרעוועט און האַרט.

שוועסטער. אַרבעט האָט פון זיי געברעקלט, געגראָבן ראַצן.
פרידריך. צלם-טרעגעריין דו, אָנוואָגערין פון ליבע ... עס גיטט
זיך ניט פון איר קיין בלוט, דיין ליבע, זי באַנעצט מיט גע-
נעזונג די קראַנקע.

שוועסטער. אַלע, וואָס ליגן דאָ, אייך און די ווילדע.

פרידריך. נאָר די? צו ווייניג, שוועסטער, פאַרוואָס ניט די
וואָס אויפן שלאַכט-פעלד ... אלע.

שוועסטער. זיי קעמפן קעגן אונזער פאַטערלאַנד.

פרידריך. יאָ, כ'ווייס, ס'מוז אַזוי זיין ... ווי לאַנג בין איך
שוין דאָ?

שוועסטער. דריי טעג, באַהאַרצטער יונגער העלד, וואָס איר זייט!

פרידריך. מען האָט דאָך מיך געהאַט גענומען אין געפענגעניש?

שוועסטער. מען האָט אייך געפונען צוגעבונדען צו אַ בויס.
דער איינציגער וואָס איז געבליבן ביים לעבן.

פרידריך. ניט צו קיין קרייץ... דער איינציגער וואָס איז גע-
בליבן ביים לעבן...

שוועסטער. איר שפירט זיך גענוג גוט? דער אָפיציר וויל
איך ברענגען דעם שכר.

פרידריך שווייגט.

אפיציר. מזל-טוב איך, יונגער פריינד. איר האָט זיך מוסר-נפש
געווען, ט'ניט געקוקט אויף די שווערסטע יסורים. דאָס פאָטערלאַנד
ווייס ווי אָפצושאַצן אייער דינסט. עס שיקט איך דורך מיר דעם
צלם. אַ פּרעמדער זייט איר געווען צו אונזער פאָלק, איצט
האָט איר פאַר זיך געוואונען בירגער-רעכט.

פרידריך. דער צלם? איצט באַלאַנג איך צו איך?

אפיציר. איר באַלאַנגט...

דרויסן אַ טומל.

אפיציר. וואָס אי' דאָ?

שוועסטער. מיט שמחה מיט גאָטס הילף האָבן מיר מנצח גע-
ווען דעם שונא, צעהנטויזנט טויטע!

אפיציר. יאָ, יונגער פריינד, דער זיג קומט צו גיין מיט אימ-
פעט אין לאַנד, איר באַלאַנגט צו די באַזיגער.

פרידריך. איינער אליין

פרידריך. ווי די שמחה טאַנצט אויף זייערע פנימ'ער. צעהן
טויזנט טויטע! דורך צעהן טויזנט טויטע באַלאַנג איך צו זיי.
פאַרוואָס קייקלט זיך ניט געלעכטער? אָט דאָס הייסט באַפריי-
אונג? אָט דאָס איז די גרויסע צייט? אָט דאָס זיינען די גרויסע
מענטשן? די אויגן אויסגעשטעלט גלייך פאַרויס. אַצונד באַלאַנג איך צו זיי.

עס ווערט פינסטער.

דאָס זעקסטע בילד.

הינטערשטער פלאץ. די קאליקעס. אַ גוואַלדיגער זאַל, קיין סוף ניט צו זעהן, מיט אַ נידעריגן סופיט, וואָס ליגט ווי אַ שווערע משא. אין ציילן אויסגעשטעלט בעטן, אין וועלכע עס ליגן די קאליקעס, אָנגעטון אין גרויע העמדער. פון ערגעץ-וואו קומען אָן סאַניטאַרן.

די סאַניטאַרן. מיר האָבן אויסגעשטעלט די בעטן — / גלייך ווי א שונור / די גראָדע ליניע ניט געשטערט. / מיר האָבען אונזער חוב געטון. / דער דאָקטאָר מעג שוין קומען / ניטאָ וואָס אָפּצולייגן דעם וויזיט.

פראָפעסאָר אין א ברייטן געעפנטן מאַנטל, פן וואָנען עס זעהט זיך אַרויס דער עלעגאַנטער שוואַרצער סורדוט, גייט אַריין מיט זיינע סטודענטן. אויף זיין האַלז אַ שאַרבן פון אַ מת — די אויגן-לעכער טליען דורך די גאַלד-גע-פאַסטע בריילן.

פראָפעסאָר. יאָ, מיינע הערן. / מיר זיינ' באַוואָרנט קעגן יע-דער גרויל / מיר קאָנען רופן זיך די פּאַזיטיווע בראַנזשע / די נעגאַטיווע איז די וואָפּן-אינדוסטרי. / אזוי צו זאָגן: מיר — פאַרטרעטער פּוּנִים סינטעז / און אַנאַליטיש איז ביי זיי דער גאַנג. — / די הערן כעמיקער און אינזשענערן / זיי מעגן רואיג שמידן וואָפּן / און אויסאַרבעטן אומגעהערטע זאַכן. / מיר ווערן ניט נתפעל. / דעם פּוּד פון דער קריג באַקומען זיי / מיר אָבער, מיינע הערן, באַנוגען זיך עניוּות'דיג מיט קליינס: / אָפּ-ראַטעווען — דאָס איז דעם דאָקטאָרס עובדא. / נאָר איידער מיר'ן גיין צו די פּאַציענטן, וועל איך אייך נייע אויפטוען באַווייזן / וואָס האָבן מיר זיך איינגעגעבן. / איך זאָג דאָס ניט אָהן שטאַלץ. / ביטע, פירט ארויס / דאָ פאַרן ווייסן ליילעך / די זיבן מוסטער-עקזעמפּלאַרן.

סאַניטאַרן שטעלן אַוועק אַ ווייסן קוואַדראַטישן לייונטענעם טאָול. אין סאַניטאַר גיט אַ וואונק. פון ערגעץ שפּרייזן, ווי אָנגעדרייטע מאַשינעס, זיבן באַקעטע קאליקעס. זייערע קערפּערס זיינען ווי אָפּגעהאַקט. קיין הענט און פיס זיינען ניטאָ. אַנשטאַט דעם זעהען זיך קינסטליכע שוואַרצע הענט און פיס, וואָס באַוועגן זיך וואַקלענדיג אויטאָמאַטיש. אויסגעשטעלט אין אַ צייל מאַרשירן זיי אַרויס און שטעלן זיך אַוועק פאַרן ליילעך.

א סאַניטאַר. גיט אַ קאָמאַנדע: האַלט. די זיבן שטעלן זיך אָפּ, עס הערט זיך דערביי אַ שטאַרקער קנאַק.

א סאניטאר. גיט א קאמאנדע: לינקס א קער! די זיבן געבן זיך א קער אויף לינקס, איז דער מינוט פלאמט אייף א שארפער לאמפ; עס פאלן ווייס-גליעג-דיגע סנאפעס ליכט אויף די זיבן, וועמענס פנימער ס'האבן אלע דעם זעלביגן סטערעא-טיפן אויסדריק.

פראפעסאר. אָט, מיינע הערן, איך בעט אייך. / אָט פון דאָנען טאַקע / קאָנט איר זיי אָנקוקן אַס-בעסטן. / די מענטשן זיינען אויפֿ-געוועקט צום נייעם לעבען / דורך אונזער וויסנשאפט. - / פלייש-קלעצער זיינען זיי געווען, / איצט זיינ' זיי מענער פונדאָסניי. / איר האָט געזעהן, מיט וואָסער פרייד / און ס'ארא פּינקטליכקייט / זיי האָבן דעם באַפעל ערפילט? / יאָ, מיינע הערן, מיר האָבן אומ-געקערט / זיי פונדאָסניי דער מלוכה אונזערער / און אויך דער מענטשהייט! / חשוב'ע גלידער פונ'ם מענטשן-קיבוץ! / נאָר דאָס וואָס איך האָב אויסגעפונען איצט / היינט וועל איך אייך מגלה זיין דעם סוד. / אַן עקסטרע מעכאַניזם קאָנסטרוואירט, / די מענטשן קאָנען ווידער אָפטון זייער העכסטע פליכט. / מעטאָדע קונ-ציג צוגעקלערט - / פאַרמערונגס-מגליכקייט איז איצט דערגרייכט / פאַמיליע-גליק איז נאָך באַשערט די מענער.

א סטודענט פרידריכס פנים, חלש'ט. סאניטארן געבן אים וואַסער.

פראפעסאר. איידל, אָבער מיט א רחמנות-שמייכלעך. איר חלש'ט. יונגעראַן, ביי אונזער ליבע-אַרבעט, / טאָ וואָס וואָלט זיין אין דרויסן, אויפן פעלד פון שלאַכט.

דער סאלדאט פארדעקט זיין פנים מיט ביידע הענט און גייט אוועק. ניט-ווילנדיג באוועגן זיך זיינע פיס פונקט אזוי אויטאמאטיש, ווי ביי די קאליקעס.

דער עלעקטרישער לאמפ ווערט פארלאשן. דער פראפעסאר, די סטודענטן-די סאניטארן ווערן פארבלאסט. פון א בעט גיט זיך א הייב א בלינדער קאליקע.

בלינדער. זאָגט, ברידער, ס'איז איצט אָונט ... / אָדער נאַכט ... / די נאַכט מאַכט לינדער מיר דעם ווייטאָג. / די נאַכט האָט קילע-ווייכע הענט ... / זיי גלעטן מיינע אויגן-לעכער / מיט צערטליך בלויצענדיגן ריר ... / דער טאָג - אַן אַכזר. זון-שטראַל שטעכט. /

איך שפיר די זון גלייך ווי אַ שוועבלים / וואָס בייסט מיך מיט
דער שאַרפער פאַרע... .

אהנהענטיגער. קיינער הערט מיך ניט... / איך רוף דאָך /
און איך בעט אייך ליבע קאַמעראַדן / נאָר אַ קליינעם צורך מוז
איך טון / ווער העלפט מיר גיך איך בעט אייך... / אין אייגענע
קויט... זיך וואַלגערן איז אַזאַ פּיין.

רוקנמאַרן-געשעדיגטער. וואָס מאַכט עס אויס דאָס ביסל
קויט - ביי מיר איז דאָס געוואָרן אַ רגילות / איך ווייס ניט, בין
איך נאָך אַ מענטש אָדער אַ לעבעדיגע מיסט-גרוב / געליימט ביי
מיר זיינ' די געדערים... / און נאָר מיין האַרץ מוז קלאַפן... /
איז קיינער ניט אימשטאַנד צו ליימען / דאָס האַרץ מיינס אויך /
איך ליג אין אייגענע קויט - פאַרעפּוש'ט... זיך און אייך אַן
עקל / כ'פאַרשילט מיין האַרץ - מיין זייל איז פון גרויס עקל
אַפּגעשטאַרבן... / און נאָר דאָס האַרץ ווייס פון קיין רחמים ניט... .

ווען איך האָב אויפגעוואַכט / האָט זיך צו מיר דער דאָקטאָר אָפּ-
גערוּפן / די קויל האָט נאָר פאַרטשעפעט / דעם רוקן-מאַרן; איר
בלייבט ביים לעבן... / האָט ער געוואוסט דער מענטש / וואָס
דאָ פון מיר וועט ווערן / איז דאָס געווען אַ חזוק / אַניט וואָלט
ער געדאַרפט אַ מיטל געבן / אַז איך זאָל פּאַרן / און האָט ער ניט
געוואוסט / טאָ זעצט אים אין אַ משוגעים-הויז.

פאַרוואַנדעטער, וועמענס קערפער עס וואַרפט זיך כּסדר פון מאַומדיגע
צוקונגען / יאָ אין משוגעים-הויז / ניין, איר ווייסט... איך האָב אַן
אַנדער מיטל... / פאַרשפאַרט אים אין אַ שיסגראַבן-באַהעלטע-
ניש / און גיט אַ שאָס אַריין / טראַך - האָט זיך אויפגעריסן דער
גראַנאַט... / איך גיב אַ קוק... ניטאָ שוין מער קיין אויסגאַנג /
איך האָב געקראַצט / די ברעטער די צעשפענדלטע מיט מיינע
נעגל / געפרעסן ערד אַ פולע מויל / אַדורכצופּרעסן זיך אַ לאַך
צום ליכט / אַ אַ סך ערד האב איך געגעסן / כ'האָב קיין מאָל ניט
געוואוסט, אַז ערד האָט אַזאַ פיינעם טעם / דערנאָך בין איך
אַנטשלאָפן געוואָרן... / און אויפגעכאַפט זיך דאָ / איך וואַרף זיך
אַלץ - איז דאָס די ערד / וואָס כ'האָב אין זיך אַריינגעגעסן /

האָב איך געוואָלט / צו פרי צו ערד זיך אומקערן / און קום איצט
אָפּ דערפאַר? / צי בין איך פון דער ערד אַנטלאָפן / און איר נקמה
רודפט מיך אַצונד? / אַלץ וואָס איך נעם אין האַנט אַריין, פאַרגיס
איך... / וואָלט איך מיין בלוט אַזוי פאַרגאַסן. —
גאַז-פאַר'סמ'טער. מיין אָטעם איז אַ פּייגעלע / מאַכט תמיד
פיפּ... / און מיינע לונגען זיינ' אַ פּויגל-נעסט... / איר ווייסט
דאָס אפשר? / מען זאָגט, פאַראַן אַזעלכע שפּערלעך אויך, וואָס
פליען ווינטער-צייט אַוועק אויף דרום... פיפּ... / פיפּ...
אַלע. אַזוי האָט איטליכער זיין אייגן ליד / מיר וואָלטן קאָנען
זינגען דאָ אַ כאָר.

פון ערגעץ-וואו קומט אָן אַ גייסטליכער (פּרידריכס פנים) מיט די ביידע
אויפגעהויבענע הענט האַלט ער אַ דמות פונם געקרייצייגטן קריסטוס, אויס-
שטרעקנדיג דאָס צו די קאָליקעס.

גייסטליכער. איך ברענג אייך דעם דערלייזער / אַרימע קראַנקע-
/ ער ווייס פון אייער פיין און ליידן... / אַ קומט צו גיין צו אים-
איר טיף-באַדרקטע / ער גיט אייך היילונג, גיט אייך ליבע.

די האַליקעס. אויב ער איז אַזאַ שטאַרקער / ווי האָט ער דאָס
דערלאָזט?! / און אויב ער האָט געזאָגט זיין יאָ / צו אָט דעם
גרויסן "פרעג מיך ניט פאַרוואָס" / הלמאי לאָזט ער אונז לעבן? /
דו זאָגסט, ער ווייס פון אונזער פיין; / אויב יאָ, איז ער אַ שלעכט-
טער, וואָס ער דערלייזט אונז ניט.
גייסטליכער. איר לעסטערט גאָט.

די האַליקעס. דערוועג זיך, אונז צו רופן לעסטערער- / ער האָט
אין אונז געלעסטערט / אויב ער וויל איינריידן / אַז אונזער פיין
איז אים באַוואוסט! / דערוועג זיך, אונז צו רופן לעסטערער / נאָר
פריער גיב אַ קוק אויף אונז / דיך נעמט ניט אָן אַ שוידער פון
דיין אַרבעט? / גיב אַ קוק.

די קאָליקעס גיבן זיך אַ הייב אין זייערע בעטן.
דער גייסטליכער הייבט פאַמעליך אויף דעם קאָפּ... זיינע אויגן עפענען
זיך ברייט... ווערן פאַרגלייזט.
זיינע אויפגעהויבענע הענט צעברעכן פאַמעליך דעם צלם. ער פאַלט אויף
די קני.

גייסטליכער. וואָס פאַר אַ העזה / צו האַלטן פאַר אַ פריסטער זיך / ... / מיר ... באַרופן - וואָס פאַר אַ ווילדער איינפאַל. אַ שוין-דער נעמט מיך אָן פאַר יענע, וואָס האָבן אונז געשיקט. / איך זעה דעם אָפּגרונט, וואָס דער פריסטער עפנט / און ס'ווילט זיך שרייען: באַפרייט זיך פון די ניט-באַרופענע פריסטער. / - אַ יעזוס, דיין געבאָט האָט מען פאַרדרייט - / אַניט וואָלט עס דאָך ניט צע-ברעקלט זיך אָהן קראַפט. / דאָ איז ניט קיין ישועה ... איך זעה קיין העלן וועג פון אָט דער נאַכט. / איך זעה אין ערגעץ ניט קיין העלע האַנט / גרייט אויסצולייזן אייך ... אַ, ווי אַזוי קום איך צו טרייסטן אייך, בעת איך דאַרף אַליין די טרייסטונג. / וואָס איך גאַר נאָך דעם נאָך ברענענדיגער איידער איר. / און ווער קאָן זיך דאָס אונטערנעמען / אייך אָפּצונאַרן מיט די פרומע ווערטער. / אייך, פון וועמענס אויגן ס'זיינ' אַראָפּגעפאַלן / אַלע שוואַכע שלייערס פון רחמנות. / איך קאָן ניט. / איך גיי פאַר אייך פאַרויס ...

דער גייסטליכער ווערט פאַרבלאַט.

די קאליקעס. זאָל זיין מיט גליק! / מיר זיינען דיר מקנא!

אין אַ לאַנגער צייד קומען צו גיין די שוועסטער.

שוועסטער. מיר ברענגען אייך רפואות, אַרימע קראַנקע ... / געטראַנקען, אייער דאָרשט צו שטילן ... / מיר ברענגען קילע טיכער / צו לינדערן אייער ווייטאָג ... / מיר ברענגען ליבליכע טאַבלעטלעך, / וואָס גיבן זאַנפטן שלאָף.

די קאליקעס. וואָס טויג אונז שלאָף, איר שוועסטער ... / מאַרגן קרעכט אַ נייער טאָג ... / כאַלט איר געבראַכט רפואות / אונז פאַר אַ לאַנגער, לאַנגער, נאַכט. מיר ווילן זיך מער ניט אויפכאַפן! / מיר ווילן זיך מער ניט אויפכאַפן!

די שוועסטער. צו פיל פאַרלאַנגט איר, אַרימע קראַנקע. / היי-לונג ברענגען איז אונזער עובדא. / טייטן טאַרן מיר ניט.

די קאליקעס. צו שפעט, איר שוועסטער / שוואַכע לאַטעס לייגט איר דאָ. / פאַרוואָס האָט איר אין שלום-צייט זיך ניט גע-

שטעלט אנטקעגן! / צו-וואָס די לאַטעס לייגן / אַז איר
 קאָנט טאַנצן / מיט פּרישע און געזונטע?!
 די שוועסטער. עס איז אַן עוולה וואָס איר רעדט אַנטקעגן אונז.
 די קאליקעס. אָ גיט אַ קוק אויף אונז / און זאָגט אַ צווייטן
 מאָל / אַז ס'איז אַן עוולה קעגן אייך. / איר ווייסט ניט, ווער איר
 זייט אַזוינס / איר ליבע שוועסטער, / טוט אָן אויף זיך אַבליס-קליי-
 דער, שוואַרצע שלייערס - / רופט אייער אַרבעט ניט
 קיין מענטשן-ליבע, / רופט אייער אַרבעט - נע-
 בעכדיגע לאַטעס לייגן.

די שוועסטער הייבן אויף די קעפּ. אַ געשריי, וואָס מאכט ציטערן, רייסט
 זיך אַרויס פון זייערע ליפּן. זיי פאלן פון די פיס. ווערן פאַרבלאַסט. עס
 ווערט פינסטער. דער עלעקטרישער לאַמפּ גיט אַ פלאַם אויף. פאַרן ליי-
 לעך שטייען פון-דאָס-ניי די זיבן קאליקעס, און פאַר זיי דער פּראָפעסאָר,
 די סטודענטן, די סאַניטאַרן.

פּראָפעסאָר. עס טרעפט זיך זעלטן אַזא גליק - / אַז אַלע פאלן
 זאָלן זיין אַזוי צוזאַמען. / די קראַנקע וועלן מיר באַקוקן מאַרגן.
 איך חזר איבער, וואָס איך האָבן געזאָגט אין אָנהייב! / מיר זיינ'
 באַזאָרנט קעגן יעדער גרויל. / מיר קאָנען רופן זיך - די פּאָזיטיווע
 בראַנזשע, / די נעגאַטיווע איז די וואָפּן-אינדוסטרי. / אַזוי צו זאָגן:
 מיר - פאַרטרעטער פונם סינטעז / און אַנאַליטיש איז ביי זיי
 דער גאַנג.

די סצענע פאַרמאַכט זיך.

פערטע סטאַנציע.

דאָס זיבעטע בילד.

אין דער פרי. אַטעליע, פרידריך אַרבעט אויף אַ סטאַטוע פון איבערמענטש-ליכער גרייס: אַ נאַקעטער מענטש, דורכאויס מוסקולן, מיט געפרעסטע פויסטן. אין אַ שטעלונג, וואס מאכט אַ ברוטאַלן איינדרוק.

פרידריך. אַרבעטנדיג. נאָך עקשנ'ט זיך דער שטיין. מיין האַנט פאַקט דעם שניץ-אייזן, נאָר זי מאַכט אים ניט גליען. דער שניץ-אייזן ברעכט מערמל-שטיין... טויטן מערמל-שטיין. צי בין איך צו שוואַך אַנצופילן שטיין מיט בלוט. אויב אַזוי, איז גענוג געאַרבעט... ניט קיין מצבה וויל איך שאַפן... היציגע כוואַליעס זאָלן פלייצן פון דעם... אויפטרייסלענדיג מענטשן... זיי זאָלן קיינמאָל ניט פאַרגעסן צו פאַרטיידיגן זייער פאַטערלאַנד... זיי זאָלן זיך אַ הייב טון און שטעלן זיך אַנטקעגן... שטעלן זיך... אַנטקעגן... ווע-מען? אַנטקעגן דעם שונא. ווער פסקנ'ט אָפּ, אַז יענער זאָל זיין דער שונא? ... צי איז פאַראַן עפעס אַ גייסטיגער כוח וואָס טרייבט צום קאַמף? ... אַדער אַזוי זיך, פון העלער הויט, זוכט מען זיך אויס אַ שונא? ... אָט דאָ שפרייט זיך אויס אַ סתירה — פאַרוואָס גיט זיך מיר דאָס ניט איין? ... די אויפגאַבע בלייבט דאָך גרויס, ווי געווען... אפשר בין איך צו קליין אויף צו פאַרענטפערן זי? ... וועל איך ניט אַדורכדרינגען דורך דעם אייזערנעם פאַנצער? דער פאַנצער איז צו פעסט?

דער פריינד קומט צו גיין.

פריינד. אומרויאַגקייט האָט מיך געטריבן אַהער. דו אַרבעסט. נאַרישע געדאַנקען זיינען געקראַכן דורך מיין מוח; נאָר אַצונד וועל איך גיין.

פרידריך. דו גוטער בלייב, דו שטערסט מיך ניט.
פריינד. באלד ענדיגסטו דיין ווערק. לאנג האָט געדויערט
די אַרבעט.

פרידריך. אַ יאָר. וואָס מאַכט דאָס אויס. אויף צו שאַפן אַ
סימבאָל פֿונם זיגער־ישן פּאָטערלאַנד, פֿון אונזער פּאָטערלאַנד.

פריינד. דו ביזט נאָך אַלץ אין ספק?

פרידריך. צי מיר האָבן דאָס זעלבע פּאָטערלאַנד. ניין — נאָר...
פריינד. נאָר?

פרידריך. צי וואַקסט ניט עפעס העכערס. און איך וויל דאָך
דאָס גאַרניט וויסן. וואָרים ווען איך זאָל דאָס וויסן, וואָלט איך
מער ניט פאַרהאַלטן מיין גורל, איך וואָלט געוואָרן — אַהאַסווער!
פריינד. און גאַבריעלע? צי וואָלט זי דיך געלאָזט וואַנדערן?
צי וואָלטו ניט אין איר געפונען אַ תיקון?

פרידריך. די קאַמפן גרייכן ווייטער ווי די פרוי. אפשר ווייטער
ווי מיר גופא.

פריינד. גאַבריעלע וואָלט געווען אומגליקליך.

פרידריך. גאַבריעלע איז שטאַרק.

פריינד. יאָ, זי איז שטאַרק.

פרידריך. מיר קומען איינס צום אַנדערן מיט שטאַלצער פריינד.

פריינד. איר שטאַרקע!

פרידריך. מיר שטאַרקע!

פריינד. זיי געזונט!

פריינד גייט אַרויס.

פרידריך אַרבעט. עס הערט זיך אַ קלונג. פרידריך עפנט.

פרידריך. דו! ליבסטע!

גאַבריעלע גייט אַריין, זי פרובט אַ שמייכל טון.

פרידריך. עס איז דיר אומעטיג, ליבסטע? איך וואָלט געבעטן
ביי אַ ליכטיגער פענע, זי זאָל פאַרקערן מיינע גראַבע פויסטן אין

זומער־פייגעלעך, זיי זאלן צונעמען ביי דיר דעם אומעט, וואָס טונקלט שאַטנס אויף דיין ווייסן שטערן. איך וואָלט געוואָלט מיט דיר אַ שטיף טון אַהין צו די קופּעס זאַמד, וואו קינדער שפּילן זיך, און לויפן מיט דיר איבער הויכע בערג, וואָס אויף זייערע שפיצן וואַנדלען מיר אום. ביי־נאַכט וויל איך שפּרייזן דורך פאַר־חלומ'טע שטעט, יאָגן זיך נאָך דיר אין מאַנפעלדער, כדי צו קישן דיך מיט פּרייד. — נאָר דו שווייגסט, ליבסטע? דו שמייכלסט אפילו ניט.

גאַבריעלע: געוויין, וויל זיך אַרויסרייסן פון מיר — און קאָן פאַרט ניט.

פרידריך זעצט זיך שטיל אַוועק לעבן איר און נעמט אירע הענט.

גאַבריעלע: איך וועל אַוועקגיין פון דיר.

פרידריך: חורט איבער, גלייך ווי ער וואָלט דאָס געוואוסט פון פּריער. דו וועסט אַוועקגיין פון מיר. גלייך ווי ער וואָלט זיך אויפגעכאַפט, גיט אַ געשריי דו... וועסט... אַוועקגיין... פון מיר? ...

גאַבריעלע: ס'מוז אַזוי זיין.

פרידריך: איבער מיר?

גאַבריעלע: איבער דיר אויך.

פרידריך: האָסט מיך נאָך ליב?

גאַבריעלע: איך האָב דיך ליב, ווי אַ פרוי האָט ליב אַ מאַן וואָס זי וואָלט וועלן פון אים, אַז ער זאָל זיך אין איר אַריינגיסן אַזוי ווי אַ רוישיגער שטראָם, וואָס זי וואָלט וועלן, אַז ער זאָל זיין דער פּאָטער פון איר קינד...

פרידריך: און פונדעסטוועגן...

גאַבריעלע: בעת מיין פּאָטער האָט מיר געזאָגט, אַז ער וועט זיך אָפּזאָגן פון מיר, אויב איך וועל חתונה האָבן פאַר דיר, איז מיר געווען אַזוי ווי שנייעלעך וואָלטן פּאַלן אויף מיר, וואָס אי זיי קילן אי זיי ברענען. איך פלעג קומען צו דיר און שמייכלען. נאָר מיין פּאָטער פאַרמאָגט אַ שטיקל ערד, פון דאָרטן וויל ער מיך אַרויס־שטופן. קיינמאָל וועל איך מער ניט טאָרן שטעלן אַהין אַ פּוס, ניט

טאַרן זעהן מער דאָס שטיקל ערד. און איך בין צוגעבונדן צו דעם מיט מיינע קינדערשע פאַרלאַנגען. איך בין איינגעוואָרצלט אין דעם מיטן בלוט פון מיין האַרצן, און איך האָב געקעמפט איבער דעם אַ סך טעג און נעכט. און היינט איז מיר קלאָר געוואָרן. איך קאָן דאָס שטיקל ערד ניט מפקיר זיין.

פרידריך. דו שטאַרקע!

גאַבריעלע. אפשר ווייל איך בין אַ שטאַרקע.

פרידריך. און איך בלייב... ניין איך האָב דאָך אויך געלאָזן וואָרצלען. איך האָב דאָך אויך אַ שטיק ערד, וואו איך בין איינגע-וואָרצלט מיטן בלוט פון מיין האַרצן. רויט געפאַרפט איז פון דעם די ערד. מיין שטיק ערד איז אונזער פאָטערלאַנד. דאָס גאַנצע גרויסע פאָטערלאַנד. דו ביזט אַ קליינע, גאַבריעלע, דו ביזט קליין.

גאַבריעלע. אפשר... זיי געזונט!

גאַבריעלע גייט אַרויס.

פרידריך. זיי געזונט, דו שטאַרקע! איצט איז בין-השמשות אַרום מיר, אייביגער בין-השמשות, דער טאַג אַ גילדענער אַראָפּגע-גליטשט זיך אין ווייטן ים, די נאַכט חלומ'ט אין פעלזן-שפּאַלטן, וואו ס'שפילן שוואַרצע פליטערלעך, און וועט שוין קיינמאָל מער ניט קו-מען צו גיין. גאַבריעלע! וואָלסטו מיך אַן אומגליקליכן איבערגע-לאָזן. וואָלסטו צוגענומען ביי מיר דעם גלויבן אין דיר. נאָר דו צעטרייסלסט דעם גלויבן אין מיר גופא.

וון-שטראַלן פאַלן אויף דער סטאַטוע.

פרידריך. דו דערמאָנסט מיך? / דער נצחון פון פאָטערלאַנד, / איך גלייב אין אים, / איך וויל אים גלייבן, / איך וויל אים פורימען, / מיטן בלוט פון מיין האַרצן וועל איך אים פורימען.

פרידריך אַרבעט. אויפן הויף שפילט אַ קאָטערינקע, פרידריך גייט צום פענ-סטער, דערנאָך אַרבעט ער ווייטער. אַ קלונג. פרידריך עפנט. עס גייט אַריין די אינוואַלידן-פרוי, אַרים, אָפּגעריסן.

אינוואַלידן-פרוי. אַ נדבה פאַר קריגס-אינוואַלידן. פרידריך וויל איר געבן אַ מטבע, באַקלערט זיך.

פרידריך. איר זייט אויך אַ קריגס-אינוואַלידין?

פּרוי. וויינט איך דאַרף אייך נאָך וועגן דעם דערציילן? וויינט אים אירע הענט, וואָס זיינען צעפרעסן פון געשווירן.

פרידריך. אַרימע פרוי.

פּרוי. זיי האָבן זיך געדרייט אַרום מיר, ווי שאַקאַלן, די אַנדערע און די אונזעריגע... וואָס זיינען זיי שולדיג? מען האָט זיי אַרויס-געפירט ווי בהמות אין די שטייגן. וואָס ווייסן בהמות פון אייערע גוטע מידות? וואָס קאָנען בהמות פון דעם וויסן? און וואָס ווילן בהמות פון דעם וויסן? און דאָ האָב איך דאָס געפאַקט – פון איי-נעם – אַ קראַנקן, אַ צעעסענעם – האָב איך זיך אָנגענומען. צי ער איז געווען אַ שלעכטער, פון וואַנען זאָל איך וויסן. איר רופט זיי דאָך העלדן. ביי אייך זיינען זיי דאָך אַלע העלדן, די אַרימע בהמה'לעך, וואָס גייען צו דער שחיטה.

פרידריך. פרוי, מיר האָבן דאָך דאָס געמוזט טון פון אונזער פאַך-טערלאַנדס וועגן.

פּרוי. פון אייער פאַטערלאַנדס וועגן! פאַר די פאַר גבירים, וואָס הוּליען און הוּליען און זויגן אונז אויס, וואָס שפּילן זייער גאַלאַנטע שפּיל מיט אונזער האַרעוואַניע. אוי האָב איך זיי פיינט, די תּלינים-איך קען דאָך זיי, כ'בין דאָך אויך געווען פון די זייעריגע. זייער גאָט בענטשט די מעשים זייערע, זאָגן זיי. וואָס איז דאָס פאַר אַ גאָט, וואָס לאָזט אונז אויסגיין פון דלות? וואָס מאַכט חזק פון אונז, זאָגנדיג „אַז וואויל איז צו די אַרימע, ווייל זיי וועלן זוכה זיין צו עולם-הבא.“ דער גאָט פון ליבשאפט און פון רחמים און פון צדקה-בעלער. ווען איך גנב'ע זיך אַזוי פאַרביי די באַלויכטענע באַל-זאָלן, דוכט זיך מיר אָפּ, אַז זייער גאָט איז אַ דירישער און וואַרפט קאָנפעטי אויפן עולם. שאַף זיינען מיר... נאָר שאַף... רק שאַף...

די פרוי איז כליפענדיג אַנידערגעפאַלן אויף אַ שטול.

פרידריך. אין אַ וויילע אַרום. אייער מאַן איז געווען אויף מלחמה?
פּרוי. יאָ, דאָרט אין די קאָלאָניעס. מיין שיינער מאַן.
פרידריך. אפשר וועט איר אים אַריינפירן אַהער?

פרוי. איר ווילט? איר וועט זיך דערשרעקן. איר וועט מער ניט קאָנען אַרבעטן. ער האָט ניט קיין פיינעם אויסזעהן, מיין מאַן. די קרענק פרעסט ווייטער וואָס פון יאָר. אויב איר ווילט ניט אַנדערש, מיין הער... דאָס איז דערזעלבער, פון וועלכן איך האָב זיך אָנגענומען.

פרוי גייט אַרויס. קערט זיך אים מיט איר מאַן, וואָס טראָגט אַ קאָטערינקע. דאָס פנים איז ביי אים צעפרעסן פון געשווירן.

פרוי. דאַרפסט זאָגן גוט־מאָרגן, מאַן.

מאן. שטאַמלט. יעזוס... מיט... אייך.

פרידריך קוקט אים אָן אַ וויילע און ווערט פאַרציטערט.

פרידריך. דאָס ביזטו, קאַמעראַד? אַרימער קאַמעראַד!

מאן. דערשראָקן. יעזוס... מיט... אייך.

פרידריך. ניין, שרעק זיך ניט, ליבער אַרימער קאַמעראַד. דו איך בין דאָך דאָס, פרידריך, וואָס איז געווען מיט דיר אין איין ראַט־טע, וואָס איז דורכגעגאַנגען מיט דיר דורך גליענדיגע מדבריות, וואָס האָט געליטן מיט דיר דאָרשט און הונגער. געדענקסטו, בעת מען האָט געפרעגט, ווער עס איז אַ בעלן גיין אויסקוקן דעם שונאים פוח? מיר ביידע. איינער איז געווען אַן איבעריגער. מיר האָבן געוואָרפן גורל. ס'איז אויסגעפאלן אויף מיר. דו געדענקסט דאָס ליבער קאַמעראַד?

מאן. צעוויינט זיך מיט ביטערע טרערן.

פרוי. מיין הער, אומזיסט אייער ריידן צו אים. ער געדענקט קיין זאך ניט. ער וויינט, ווייל ער מיינט, אַז ער דאַרף וויינען. אַזוי פיל קאָן ער נאָך באַקלערן. אָבער חוץ דעם... דער דאָקטאָר זאָגט, אַז איך וועל אים באַלד מוזן אַוועקפירן. נו, איצט האָט איר שוין געהאַט אַ ספּעקטאַקל? איצט מעגן מיר שוין גיין?

פרוי נעמט דעם מאַן, וואָס האַלט אין איין יאָמערן, און פירט אים אַרויס.

פרידריך. איך גיי אַראָפּ פון זינען. — וואואַהין? וואו ביזטו אַהאַסווער, איך זאָל קאָנען נאָכגיין נאָך דיר? מיט פרייד וועל איך נאָכגיין נאָך דיר. נאָר אַוועק פון דאַנען. מיליאָנען אָפּגעהאַקטע

הענט ציען זיך אויס דאָ אַרום מיר. שמאַרציגער בריל פון מיליאָנען מוטערס ברויזט דורך די ווענט. וואַזאָהין, וואַזאָהין. דאָרט כליפען ניט-געבוירענע קינדער, דאָרט וויינען דולע. אַ הייליגע טרערן! געשענדטע שפּראַך! געשענדטע מענטשן! ... פונם פּאָ-טערלאַנדס וועגן ... גאָט מיינער ... צי קאָן אַ פּאָטערלאַנד פּאָדערן אַזוינס? אָדער צי האָט דאָס פּאָטערלאַנד זיך פּאַרקויפט דער מלוכה? און די מלוכה ספּעקולירט מיט דעם אין שמוציגע גע-שעפטן? צי איז די מלוכה געוואָרן אַן אַלפּאַנס און דאָס פּאָ-טערלאַנד – אַ גאַסן-הור, וואָס פּאַרקויפט זיך צו יעדער ברוטאַלער תּאוּוה? געבענטשט פון דער קירך דער מענטשן-מעקלערקע? צי קאָן זיין געטליך אַ פּאָטערלאַנד, וואָס פּאָדערט אַזוינס? צי איז עס ווערט מען זאָל אים ברענגען די נשמה פּאַר אַ קרבּן? ניין און טויזנט מאָל ניין. בעסער וועל איך נע-ונד זיין, נע-ונד זיין אָהן אַפּרוי מיט דיר, אַהאַסווער!

גיט זיך וואָרף צו דער סטאַטוע.

איך צעברעך דיך, נצחון פון פּאָטערלאַנד. ער גיט אַ כאַפּ אַ האַמער און צעברעכט די סטאַטוע אויף שטיקער. ער קנולט זיך צווא-מען. אין אַ וויילע ארום גיט ער זיך אַ שטעל אויף. איצט מוז איך נע-ונד זיין דורך מדבריות, אָהן אַפּרוי, אייביגליך ... איך קאָן ניט, אַן עקל כאַפט מיך אָן פּאַר זיך. גאַבריעלע וואַרפט אַוועק איר מאַן צוליב דעם שטיקל ערד ... איך פעלש אין מיין פּאָטערלאַנד, אין וועלכן איך האָב געגלויבט, פּאַר וועלכן איך האָב זיך מוסר-נפש געווען, פּאַר וועלכן איך האָב געוואָלט שאַפּן מיין לעבנס-ווערק – צוליב אַ פּאַר שלעפּער. ניין, געוויס ניט צוליב אַ פּאַר שלעפּער ... געוויס ניט פעל-שונג און פּאַרראַט ... מיט דעם וועג וויל איך ניט גיין. ער גייט דורך רעגנדיגע נעכט, דורך פּאַרעישוש'טע גאַסן, פירט אַרויס אין מדבריות. זיי געזונט, גאַבריעלע!

ער גייט צו צום שרייבטיש, נעמט אַרויס אַ רעוואָלווער. דורך דער טיר, וואָס איז געבליבן אָפּן, גייט אַריין די שוועסטער. זי זעהט די צעשמעטערטע סטאַטוע און פרידריכן.

פרידריך. צו שפעט געקומען.

שוועסטער. איך בין געקומען צו דער צייט.
 פרידריך. מיין וועג איז פאַרשאַטן.
 שוועסטער. דיין וועג פירט דיך אַרויף.
 פרידריך. צוריק צו דער מוטער?
 שוועסטער. העכער, נאָר צו דער מוטער אויך.
 פרידריך. צוריק צום פאָטערלאַנד?
 שוועסטער. העכער, נאָר צו דיין לאַנד אויך.
 פרידריך. איך זעה דעם וועג ניט. איך בין געבלענדט.
 שוועסטער. לאָז מיך שיצן דיינע אויגן, וועסטו זעהן. דיין וועג
 פירט דיך צו גאָט.
 פרידריך. האָהאָ, גאָט דער דיריזשער, וואָס וואַרפט קאַנפּעט?
 אויפן רייכן עולם.
 שוועסטער. צו גאָט, וואָס איז גייסט און ליבע און כּוח. / צו גאָט,
 וואָס לעבט אין דער מענטשהייט. / דיין וועג פירט דיך צו די מענטשן.
 פרידריך. צו די מענטשן... / איך בין דאָס ניט ווערט.
 שוועסטער. פיל ווערדעס נאָך, וואָס דו האַלטסט היינט פאַר
 ווערדעס. / וועסטו אַראָפּוואַרפן פון זיך, ווי מאַסקעס. / ווער ווייס
 גאָר, וואו דו וועסט אַמאָל געפינען דיין אמת'דיגע ווערדע. / ווער
 עס וויל גיין צו די מענטשן, / דאַרף פריער געפינען דעם מענטש
 אין זיך. / דער וועג, וואָס איך הייס דיר גיין אַצונד, / ער פירט דורך
 אַלע טיפענישן, אַלע שפיצן, / דורך נאַכטיגן געצווייג וועסטו זיך
 מוזן דורכשלאָגן אַ וועג, / געצווייג, וואָס שוטים רופן אָן פאַרברע-
 כּעריש, / נאָר דו ביזט איצט אַליין באשולדיגער און ריכטער.
 פרידריך פאַרגראָבט זיין פנים אין די הענט. דערנאָך שטעלט ער זיך אויף
 גלייך ווי דער קאָפּ וואָלט אים שווינדלן און שפּרייט פונאנדער די הענט.
 פרידריך. זון כּוואַליעט, אַרום מיר, / פרייהייט פלייצט דורך מיר, /
 מיינע אויגן זעהען דעם וועג, / איך וועל גיין מיט דעם וועג,
 שוועסטער, / אַליין, און פאַרט מיט דיר, / אַליין, און פאַרט מיט
 אַלעמען, / וויסנדיג דעם מענטשן.
 די סצענע פאַרמאַכט זיך.

פֿינפֿטע סטאַנציע.

דאָס אַכטע בילד.

הינטערשטער פּלאַץ. דער שכן. נאַכטיגע שלאָף-קאַמער פון אַ גרויסן שטאַטיגן בנין.
אין די צוויי בעטן פרוי, קינדער, שכן (פרידריכס פנים).

שכן צו דער טאַכטער. ווער קאָן דאָס שלאָפן ביי אַזאַ געקרעכץ. /
כ׳וועל דאָס ניט אויסהאלטן. / קום, ווי אַ פּוכיג-ווייכע הויב / וועל
איך אויף זיך דיך אָנטון.

טאַכטער. בלייב דאָ... איך לאָז דיך ניט אַוועק... / זינט עס
איז דאָן געקומען די ידיעה. / אַז דער גרויסער האַמער האָט אים
צעמורשט. / קרעכצט זי נאַכט פאַר נאַכט. דאָס עלפֿטע קינד, וואָס זי
האַט נאָך געטראָגן / האָט זי אַרויסגעבראַכן — טויט געוויינטליך. /
אַ גליק איז דאָס. / איך וואָלט אליין געמוזט די וויקעלעך וואַשן. /
פאַר אַ דינסט וויל קיינער זי ניט האַלטן. / וויל מיטן אין דער
אַרבעט. / נעמט זי גאַר טאַנצן, שפּרינגען, זינגען. / און שפּעטער
נעמט זי זאָגן פרומע תפילות... / דאָס פּלעשל לאָזט זי ניט אַרויס
פון האַנט. / און ווער דאַרף זאָרגן פאַר די קליינטשינקע... / נאָר
איך. / און אין פאַבריק מוז איך דאָך אויך גיין. — / איך בעט דיך,
בלייב, אַלץ וועל איך טון, וואָס דו פאַרלאַנגסט...

שכן. יאָ, איך בלייב. / מיר דוכט, זי האַלט מיך צו דאָ / מיט
אירע קולות און געוויין — / זי האָט געלאָזן, דו זאָלסט ווערן אַ הור?
טאַכטער. זי פּלעגט נאָך שאַקלען מיטן קאַפּ. / בשעת דער פּרי-
ערדיגער שכן פּלעגט מיך שלאָגן... / ביזט ברוגז אויף מיר
דערפאַר? ...

שכן. נאַרישקייט, ווי קומט דאָ ברוגז... / וואָס ביזטו שולדיג, /
אַז ער האָט דיך גענויט... / נאָר, ווייסטו, עס פאַרפאַלגט מיך תמיד:

/ איך האלט דיך אין די אַרימס / און פלוצלינג גיט זי אַ געשריי
אין קרעכצט. —

טאכטער. מען מעג מקנא זיין די קינדער / ביי-טאָג שלאָפן זיי
פון הונגער / ביי נאַכט פון מידקייט און פון שמוץ / אין יתומים-
הויז / וואָלט בעסער זיין פאַר זיי.
שכן. מען קאָן דאָך ניט ...

טאכטער. יאָ, כ'האַב דאָס נאָר געטראַכט אַזוי זיך.
שכן. זי שאַקלט מיטן קאָפּ / ווען אַ מנוול שלאָגט איר טאָכטער /
און קרעכצט און שרייט / ווען די טאָכטער אירע / נעמט מיך אַרום /
ווי האַסטו געזאָגט יתומים-הויז ... / יתומים-הויז ...
די שטוב ווערט פאַרוונקען אין חושך.

שכן. אין חלום. יתומים-הויז ... יתומים-הויז ...
שטילקייט.

שכן. אין חלום. איצט וועט זי שוין ניט שרייען און ניט קרעכצן /
איצט ביזטו צופרידן ... / איצט קאַנסטו זיי אַוועקגעבן אין אַ
יתומים-הויז ... / יתומים-הויז ...

דער נאַכטיגער גאַסט גייט אַריין: אַרום דעם שאַרבן פון אמת האָט ער
אַרומגעבונדן אַ גראָבע שאַל.

נאַכטיגער גאַסט. שכן, שטיי אויף / צייט צו גיין צו דער
אַרבעט.

שכן. יאָ, איך גיי שוין.

נאַכטיגער גאַסט. אייל זיך צו ...

שכן. דו וועסט מיך פירן ?

נאַכטיגער גאַסט. קום, לאָמיר גיין. / מעגסט זיך אויף מיר
פאַרלאָזן.

פאַפּסאַריירנדיגע בינטלעך פלאַקערן אַרום דעם נאַכטיגן גאַסט און דעם שכן,
וואָס שטייט פאַרנט אין זיין אַרבעטס-בלווע. דער נאַכטיגער גאַסט נעמט
אים אונטערן אַרעם.

נאַכטיגער גאַסט. זעהסט שוין דאָס הויז ?

שכּן. דאָרט אַנטקעגן פּלאַמט דאָס אויף... / ווי מאַדנע... דו
פּירסט מיך אויפן גלייכן וועג?

נאַכטיגער גאַסט. איך פיר דיך אויף דעם גלייכן וועג – דעם
קרומען וועג! דעם גלייכן וועג!

שכּן. ניין, דאָס איז נישט קיין פאַבריק.

נאַכטיגער גאַסט. שטרענג אָן די אויגן. / וואָס דען איז דאָס?

שכּן. אַ תּפּיסה דוכט זיך... / ווי עס גלאַנצט דער דאָך! / מיר
דוכט, מיט רענדלעך גילדערנע איז ער ברוקירט.

נאַכטיגער גאַסט. אמת! אמת! וואָס זעהסטו נאָך?

שכּן. הויכע מויערן, פון וואַנען ס'שטאַרצן איינן-שפּיזן / און לע-
כער – איינגעגראַטעט.

נאַכטיגער גאַסט. אמת, אמת.

שכּן. ניין, ס'איז נישט קיין פאַבריק – / דאָ שפּראַצט אַ תּפּיסה – /
לאָז אָפּ – כּווייל צו דער אַרבעט –

נאַכטיגער גאַסט האַלט אים צו. איך פיר דיך צו דער אַרבעט –
וואָס דו און דיינסגלייכן מוזט אויפטון. / טו אויס די בריילן פון אַ
גאַנץ יאָר / און לערן זיך זעהן: / מ'האַט אָנגעטון דעם הויז אַ קליידל
פון באַלעט, / ווייל ס'האַט זיך שטאַרק געשעמט – / אין פּלוג
מיינסטו מיט שמחה / אַהאַ, דאָ פּליט דאָך גאָר אַ תּפּיסה – /
שטרענג אָן די אויגן! / מיר זייגן שוין דאָ! / דו זעהסט דעם שילד?
דו ציטערסט – לאַמיר דיר איבערלייענען – איך נאָר דיך נישט: / די
גרויסע פאַבריק!

הושך.

אין משך פון מינוטן האמערן מאשינעס, עס רוישן ווירבלענדיגע רעדער,
עס שיפען גליענדיג-פליסיגע שטראמען מעטאל.

דאָס ניינטע בילד.

הינטערשטער פלאן. **טויט און תחית-המתים.** אונטערשטער גאַרן פון א תפיסה (פון דער גרויסער פאבריק). אין די גאנגען - אין דרייען פארריגלטע טירן פון די קאמערן. די שווינדל-טרעפן, וואס פירן ארויף אין די איבערשטע גאַרנס, האבן א קוואדראטישע שאכטע, כדי מען זאל בעסער קאנען זעהן, וואס עס טוט זיך אונטן. אויף דעם צעמענטענעם ברוק אונטער דער שאכטע ליגט א געפאנגענער (פרידריכס פנים), דעם קאפ פארווארפען אויף צוריק, די אָרעמט אויסגעצויגן, גלייך ווי צוגע-שלאגן צו א צלם. די ניט-בארופענע ריכטער, אין שווארצע מאנטלען און מיט שארבנס פון מתים, לויפן פארביי אין איילעניש.

די ריכטער. אַנווארפנדיג אן אימה. די פרטים פון פארברעך ! די פאַקטן !

געפאנגענער גיט א שיפע . . . גרילצנדיגע טענער . . . אָטעמט שווער. א שומר מיט אן אויפזעהער גייען אראפ פון די טרעפן.

שומר. איך בין ניט שולדיג - / כ'האָב אים געוואָלט אַראָפּפירן, / ווי איר האָט מיר געהייסן, / צו זיין פרוי, וואָס האָט דערלויבעניש מיט אים צו זעהן זיך.

שומר און אויפזעהער לויפן צום געפאנגענעם, עסקן זיך ארום אים, גיבן א ריס אויף דעם קנאפ.

אויפזעהער. ער אָטעמט נאָך.

שומר. איך האָב געוואוסט, ער איז אַ רשע. / ער האָט פאַרלאַנגט, אַ מענטש, וואָס פאַסט אים ניט, זאָל שטאַרבן. / ער האָט אין יענעם חלום די אַלטיטישקע דער'הרג'עט, / איצט הרג'עט ער נאָך זיך אליין. / ער האָט מיט זינדיגקייט צוויי מאָל פאַרשוועכט / דעם קריסטליכן געבאָט פון אונזער קירך. /

אויפזעהער. אויב עמיצער וויל זיך אַראָפּוואַרפן, / דאַרף מען אים נאָך אַ שטופ טון.

די ניט-בארופענע ריכטער לויפן פארביי אין איילעניש.

ריכטער. מיט חזק. די פאַקטן פון פארברעך ! ! די פאַקטן !
געפאנגענער. כליפעט, קלאַגט.

שומר. גאָט מיט אונז! ... / אַזוי שרייבט דען אַ מענטש ?

אויפזעהער. דער טייוול האָט געשריגן.

געפאנגענער. לאזט ארויס פון מויל געשרייען. באשולדיגונגען. זיי עגבער זיך איין אין די טירן פון די קאמערן. די שלעסער פלאצן. די טירן פראלן אויף. ביי די אריינגאנגען שטייען מיט אראפגעלאזענע הענט די געפאנגענע. זייערע אויגן זיינען געווענדט מיט דבקות אויף אויבן ארויף.

געפאנגענער. הייבט אָן שטיל, דערנאָך אַלץ העכער און העכער. אַ שוי-דער איז באַהאַלטן אין די תּפּיסה־ווענט — / וואוהין איך גיב אַ קוק — רק זומפן אָהן אַ ברעג, / נאָר גרויע זומפן, / רק די גרויע זומפן, / אין לאַנגע בין־השמשות־דינגע שעה'ן / זיינ' ווערים געקראָכן פון די אייזערנע גראַטעס. / אין אָנהייב האָב איך זיך געשטעלט אנט־קעגן — נאָר דאָן — איך בין געווען צו שוואַך... / גרויע ווערים געצופט מיין לייב.

די געפאנגענע ביי די טירן פון די קאמערן. הערט זיך איין! פאַראייניגט זיינען מיר אין פּיין. / אַ שוידער איז באַהאַלטן אין די תּפּיסה־ווענט... / רק זומפן אָהן אַ ברעג.

געפאנגענער. איינמאָל האָב איך דערזעהען רויטע בלומען / איך גיב אַ כאַפּ — / עס איז מיין אייגן האַרץ — / און ווען איך האָב עס שטום אין האַנט גענומען / איז עס געווען צעפרעסן פון די גרויע ווערים. / האָב איך אויך געפרעסן מיט זיי.

די געפאנגענע. הערט... פאַראייניגט זיינען מיר אין פּיין. / איינמאָל האָבן מיר דערזעהען רויטע בלומען / ווי זיס האָט זי אונז אויסגעוויזן, די רויטע בלום... עס איז געווען דאָס אייגענע האַרץ — / און ווען מיר האָבן עס שטום אין האַנט גענומען / איז עס געווען צעפרעסן פון די גרויע ווערים. / האָבן מיר אויך געפרעסן מיט זיי.

געפאנגענער. איך האָב אַראָפּגעקוקט אין טרעפן־לאַך / האָב איך דערזעהן אַ גרונט / האָב איך דערזעהן אַ ברעג — .

אויפזעהער. און אינעווייניג וואַרט דאָך אייער פרוי — .

געפאנגענער. וואַרט מיין פרוי...

שׁוּמֵר. דו האָסט פאַרשוועכט דעם קריסטליכן געבאַט / טו תשובה פאַרן טויט.

געפאַנגענער. וואָס וויסטו, ברודער... דאָס איז דאָך אַזוי ווייט פון גוטס און שלעכטס / פון פליכטן און געבאַט... / פון תשובה און פון שטראַף אויף יענער וועלט. / איך האָב געהערט אַ קול: / מען האָט אייך פאַלש געלערנט. / ניט רוימער האָבן אים צום קרייך גענאָגלט. / ער האָט אַליין געקרייצט זיך.

די געפאַנגענע. מיר ווייסן דאָס... / גאַנץ לאַנג שוין, ווי מיר ווייסן... / ער האָט אַליין געקרייצט זיך.

אויפזעהער. האָט אין זינען אייער פרוי! איך דאַרף דאָך איר דאָס איבערגעבן... קיין תענוג איז דאָס ניט! / וואָס פאַר אַן אַר-בעט טו איך, / איך מענטשן-היטער!

געפאַנגענער. איך האָב אין זין די פרוי, / און אויך דאָס קינד. וואָס זי טראַגט אין איר ווייטאַגפולן לייב / דער ליכטיגקייט אַנט-קעגן. / דאָס קינד פון מיר... / די איינציגע שולד איז דאָס, / וואָס זי באַנייט זיך תמיד: / מיר זיינ אַליין געגאַנגען שמאַרצהאַפטיגע סטאַנציעס / און שיקן קינדער אין דער וועלט אַרויס / געקרייצט צו ווערן פונקט ווי מיר...

פון אַ טיר אין הינטערגרונד רייסט זיך אַריין אַ שוואַנגערע פרוי,
גיט אַ געשריי... וואַרפט זיך אויפן מאַן.

פּרוי. אוי, פאַרוואָס האָסטו געטון דאָס! איך האָב אויף דיר געוואַרט...

געפאַנגענער. דאָס איז אַ טיפע פיין. / עס שטייען מענטשן וואַרטנדיג אויף אונז — און מיר צעברעכן לעצטע בריק. / מיר שטופן נאַכט אויף יעדער שטעג, / וואָס פירט מיט גוטסקייט אונז צו זיי. / מיר וואַנדערן ווייטער... / מיר ווייסן, אַז זיי וואַרטן / און וואַנדערן ווייטער... יא, מיר וואַנדערן ווייטער מיט אַ חזק... / אויב מיר וואַרטן אַליין אויף זיך.

פּרוי. דאָס קינד... דיין קינד האָט ניט געהאַט ביי דיר קיין ווערדע?

געפאנגענער. א גרויסע ווערדע ... / נאָר מיין שולדיגקייט
אַנטקעגען אים / האָט מיך אַרײַנגעוואָרפֿן אין אַן אָפּגרונט אַ פּאַר-
דאַרטן. / פּאַרדאַרט פֿון יענער צײַט. ווען מענטשן האָבן / גלייך ווי
צעמישטע זיך אַ הייב געטון / און אָנגעהײבן מאָרדן זיך מיט שנאה. /
פֿון אונז קאָן פּאַרן קינד / אַם-ווינציגסטן אַרויסוואַקסן ישועה ...
הילפּלאָזע קוקן מיר אויף זײער לײדנס-וועג ...

שומר. ער לעסטערט ... / הייליגע גאָטס מוטער, פּאַרגיב אים.
געפאנגענער. זי איז אויך הילפּלאָזע. / לײגט אַ צײטערדיג
פּאַרגעבן. / וועט תמיד קלאָגן אויף איר זון, און וויל זי טוט דאָס. /
נאָר דעריבער איז זי רײן און אומבאַפּלעקט.

פרוי. וואָס איז מיר איצט דאָס לעבן ... / איך טו זיך אָן אַ מעשה ...
און דעם קינד ... / צו וואָס נאָך לענגער ? / צו וואָס ?

געפאנגענער. צו וואָס ? / קום נעהענטער, וועל איך דיר זאָגן. /
אפשר געקרייצט וועט עס באַפרייען זיך. / פֿון זײנע וואונדן וואַקסן
העלע כוחות. / אפשר געקרייצט, וועט עס דערלייזן. / צו פרייהייט
אויפשטיין פונדאָסניי.

די געפאנגענע. ברודער, דײנע ווערטער ווייזן וועגן. / גע-
קרייצטע לאַמיר זיך באַפרייען. / געקרייצטע לאַמיר זיך דערלייזן. /
צו פרייהייט אויפשטיין פונדאָסניי.

געפאנגענער. פרוי ... מוטער.

דער געפאנגענער שטאַרבט.

אויפזעהער. קומט. ער איז אויסגעלייזט.

שומר. אַ זינד האָט ער אויף זיך גענומען.

די געפאנגענע. פֿון זינד האָט ער זיך איצט באַפרייט. / צו
שוואַך, זיך אויסצולײזן.

פרוי. גיט אַ געשרײ. מאַן ...

פרוי וואַרפט זיך אין ווײעניש.

פרוי. איך קאָן ניט ... / דאָס קינד ... / דאָס קינד ...

שווייגן.

א זאנפטער ניגון וויגט זיך.
די געפאנגענע גייען ארויס פון זייערע קאמערן - שטעלן זיך אויס אין
א האלבע ראָד ארום דער פרוי, באלויכטן פון דער זונען-שיין.

**די געפאנגענע. א קינד. / וואָס פאַר אַ צייט ... / מיר האָבן
ניט געהערט קיין קינדערשן געלעכטער ... / וואָס פאַר אַ צייט ... /
זינט מיר האָבן מיט קינדער זיך געשפּילט.**

די געפאנגענע קוקן מיט יראת-הכבוד אויף דער פרוי, וואס שטרעקט אויס
צו זיי דאס קינד. איר פנים איז צעקייטשט פון ווייטאג. ארום איר
שפילן פרייליכע ליכט.
דער סופיט פורימט זיך אויס אין אומענדליכן הימל.
עס ווערט פינסטער.

דאָס צעהנטע בילד.

הינטערשטער פלאן. **דער וואנדערער.** א געדיכטער געפיל. מען קאן דער-
קענען א ברייטן שליאך. פונם גראָבן, וואס ביים ראנד, הייבט זיך אויף א וואנדערער
פרידריכס פנים).

דער וואנדערער. מיר דוכט, אַז היינט / האָב איך דאָס ער-
שטע מאָל זיך אויפגעכאַפט. / ווי איך וואָלט אָפגערוקט דעם שווערן
קבר-שטיין / און אויפגעשטאַנען פון-דאָס-ניי. / דאָס ערד-געפאַנגע-
נע געפעס צעברעכט זיך. / דער ריכטער ווערט באַשולדיגטער, /
באַשולדיגטער ווערט ריכטער. / און ביידע געבן זיך די בלוט-באַ-
פלעקטע הענט און זיינען מוחלי. / און ביידע טוען אויס פון זיך, ווי
דערנער-קרוינען. / די ווערדע זייערע, די שאַנדי. / דער מאָרגן גייט /
דער געפיל שפאַלט זיך. / איך ווייס דעם וועג צום פלאַך פון אר-
בעט. / איצט ווייס איך.

עס ווערט פינסטער.

דאָס עלפטע בילד.

פאדערשטער פלאן. אָונט. פאלקס-פארזאמלונג. דער זאל איז באצירט
אויפן פאטריאטישן שטייגער, מיט שקר-דיגע קריגס-בילדער און בונטע
פאפירענע בלומען.

פארזיצער. דער אַלטער הער מיטן זשעטאָן האָבן דאָס וואָרט.
דער אַלטער הער גייט ארויף אויף דער טריבונע.

אלטער הער. יאָ דענסטמאַל, בעת אונזערע זיג-געקרוינטע
ברידער האָבן זיך געריסן פון איין זיג צום צווייטן, בעת די ווילדע
זיינען געלאָפן פאַר אונז, ווי געשלאָגענע הינט, בעת איין אויסגעשריי
האָט זיך געהערט אין גאַנצן לאַנד: אַוועק מיט דער באַנדע!

פרידריך גייט אַריין אין זאַל.

יאָ דאָס איז געווען די גרויסע, די פּרעכטיגע צייט. און היינט
יאָמערט איר: ברויט. וואָס פאַר אַ ווערדע האָט דאָס שטיקל
ברויט. אויב איר ווילט אַרבעטן, איז פאַראַן אַרבעט, און צי איר
עסט קאַרטאָפּל אָדער געבראַטנס, דאָס איז דאָך סוף-כל-סוף אַלץ איינס.
דאָס פּאָלק איז אומצופרידן.

איר האָט שוין פאַרגעסן די העלדישע אויפטוען פאַר אונזער פּאָטער-
לאַנד און דאָס בלוט פון די גבורים?

עמיצער גיט אַ געשריי. צי זיינען מיר ווינציגער גבורים דערפאַר וואָס
מיר לעבן?

דער אלטער הער גייט אַראָפּ פון דער טריבונע.

פאַרזיצער. דער הער פּראָפעסאָר האָבן דאָס וואָרט.

פּראָפעסאָר גייט אַרייס אויף דער טריבונע.

פּראָפעסאָר. און איך, אַ באַשיידענער פאַרשטייער פון יענער
וויסנשאַפט, וואָס האָט אַמאָל באַקומען פון דער הויכער קירך דעם
נאָמען „אַנצילאַ עקלעזיע“, די דינסטמויד פון דער קירך, און
היינט איז אונזער וויסנשאַפט שטאַלץ, וואָס זי האָט זוכה געווען צו
זיין די דינסטמויד פון אונזער מלוכה, וואָס זי איז דער אמת און די
לעצטע דערקענטעניש, וואָרים דערין געפינט זי איר קאנקרעטן און
אַבסטראַקטן שכר. נו, און איך, אַ באַשיידענער דינער פון דער
וויסנשאַפט, איך וואָלט געוואָלט מסכים זיין מיטן געערטן פּריערדיגן
רעדנער. גיט קיין ברויט באַדאַרפן מיר, נאָר וויסנשאַפט, בילדונג.
גייט לערנט זיך אויס באַנעמען סיבות דיגע פאַרבינדונגען, אַסאָ-
ציאַציעס פון פאַרשיידענע ערשיינונגען! ... די וויסנשאַפט, וואָס
איך לערן, איז פול מיט הייליגער ערנסטקייט. זי העלפט אויפהאַלטן
די מלוכה. זי איז די אַפּאָלאָגיע פון דעם דאָזיגן שלימות דיגסטן עטישן
אַרגאַניזם.

דאָס פּאָלק איז שטאַרק אומצופרידן. דער פּראָפעסאָר גייט אַראָפּ פון דער טריבונע.

פארזיצער. דער הויך-געשעצטער הער גייסטליכער האָבן דאָס וואָרט.

דער גייסטליכער גייט אַרויס אויף דער טריבונע.

גייסטליכער. ברידער איז קריסטוסן. לאָמיק ריידן צו אייך קריסטן. פונקט ווי אונזער דערלייזער האָט אַמאָל געזאָגט: "ניט דעם שלום האָב איך אייך געבראַכט צו טראָגן, נאָר די שווערד". אזוי וועל איך אויך זאָגן: ניט קיין לעבליכע רייד האָב איך אייך געבראַכט צו טראָגן, נאָר דעם אייזערנעם אמת. בעת איר האָט געקעמפט מיט די ווילדע, האָב איך געפריידיגט: שלאָגט דעם שונא מיט אַלע אייערע פלייזיין, מיט גיפטיגע גאַזן און פלאַמענ-וואַרפער, מיט טונקשיפן און מיטן כּח פון הונגער... און גאָט האָט באַוויליגט אייערע מעשים, וואָרים גאָט דער אַלמעכטיגער איז געווען מיט אונז און האָט געשיקט דעם מלאך, וואָס איז געגאַנגען פאַראויס מיט דער בלוטיגער שווערד און געשניטן די רייען פונם שונא. געדענקט יענע גרויסע טעג און פארגעסט אין אייערע קליינע דאגות. דערמאָנט זיך אין יענעם, וואָס איז גע-שטאַרבן אויפן קרייץ.

דאס פאלק. אַראָפּ דעם גלח! / אַרויס די רייכע! / מיר הונ-גערן, מיר הונגערן.

פארזיצער. קלינגט. דער הער דאָקטאָר האָט דאָס וואָרט.

דער משרת פון טאָג גייט אַרויס אויף דער טריבונע.

משרת פון טאָג. גערעכט זייט איר, ברידער! וואָס קומט אונז אַרויס פון די פאַטריאַטן? וואָס קומט אונז אַרויס פון די פראַפע-סאָרן? וואָס קומט אונז אַרויס פון די גלחים? יעזוס אין געוואָרן אַ פאַמיליע-גאָט ביי די רייכע. מיר דאַרפן אים שוין מער ניט האָבן. ברויט דאַרפן מיר האָבן. געלט דאַרפן מיר האָבן. מיר דאַרפן באַצוווינגען די נאַרישקייט און אוועקזעצן אויף איר אָרט דעם שכל, דאָס היסט אייך, די מאַסע. לאָמיר נאָר אַקאָרשט פונאַנדערגלידערן, וואס די לייטלעך האָבן דאָ געזאָגט: "מ'ל'כ'ה" איז אַנייער אויסדריק פאַר פאַטערלאַנד. דאָס איז אַ ליגן. דאָס איז אַ באַגריף, וואָס זיין יסוד זיינען עטליכע טויזנט קוואַדראַט-קילאָ-

מעטער. א פֿאַר שפּראַכן, פון וועלכע איינע איז דערלויבט, און די אַנדערע - אונטערגעדריקט. און אַ סך ברעטלעך, אויף וועלכע ס'שטייט געשריבן: "פֿאַרווערט". דאָס הייסט: דערלויבט פֿאַר די רייכע, פֿאַרווערט פֿאַר די אָרימע. און שטייערן איז דער טייטש: באַגרעניצט פֿאַר די רייכע, אומבאַגרעניצט פֿאַר די אָרימע. און אויב פֿאַר די רייכע קלעקט נאָך אַלץ ניט קיין פֿאַלאַצן און זיי פֿאַרלאַנגען צו האָבן משונה/דיגע פיינע ווילעס, גיבן זיי אַ זאָג: צום טייוול; מיר'ן מאַכן מלחמה. זעצן זיך אַוועק, טעלע-פֿאַנירן אַריין אַ פֿאַר שקרים אין דער וועלט, לאָזן דערקלערן מלחמה. גרינדן פֿאַראיינען, כדי צו העלפֿן די אָרימע פֿאַרוואַנדע-טע - אַ פֿאַר מער צי ווינציגער שפּילט ניט קיין ראָליע - כדי אויף אַזאַ אופן צו שטעלן אַ דענקמאַל די טויטע. "געשאַנק פֿונם הער געהיימען ראָטמאַן". דאָס איז די מלוכה. איצטער נומער צוויי. "וויסן ש אַ פֿט". דאָס קאָן מען אָפֿפֿטרן בקיצור. אין דעם יאָר איז געווען דאָס, אין יענעם יאָר איז געווען יענץ, און אַזוי ווייטער. אַ ביסל מליצה - און עס איז עפעס. נאָך א חכמה: ווי אַזוי צו פֿאַרדרייען דאָס פשוטע, דערצו דאַרף מען האָבן אַ לעקסיקאָן, וואָס מען לערנט אויס אויף אויסווייניג. לעקסיקאָן פון עטליכע טויזנט פרעמדע ווערטער, צונויפגעשטעלט אין זאַצן - און דאָס פשוטע, נאַטירליכע, ריכטיגע איז געוואָרן קאָמפּליצירט, און מען האָט אָפּגענאַרט דעם געוונטן מענשליכן שכל, ד"ה אייך. אגב איז זי נאָך: די דינסט-מויד פון דער מלוכה. פון דער מלוכה, וואָס איך האָב אייך געוויזן. די דינסט-מויד האָב איך אייך באַשריבן, די מלוכה האָב איך אייך באַשריבן, ביידע אינאיינעם זיינען דאָס דער נומער צוויי: "וויסנשאַפט". בלייבט נאָר איבער נומער דריי: "קירך און גלחים". זאָל איך נאָך צע-גלידערן דאָס אויך?

פֿאַלק. אַראָפּ די גלחים!

משרת פֿון טאָג. כ'האָב געוואוסט. איז וואָס דאַרפן מיר טון? אַוועקזעצן אויפן טראָן דעם געזונטן מענשליכן שכל, רעפּרעזענט-טירט דורך דער מאַסע. אויף אַזאַ אופן באַקומט איר ברויט און

וואוילטאָג און אַרבעט און רעכט. וואָס דאַרפן מיר טון? אַראָפּ-
וואַרפן די נאַרשקייט פון טראָן, און דעריבער פריידיג איך צו
איך: צעשטערט די פּאַלאַצן! אָ, איך זעה איך; אַלע אָנגעקליבע-
נע פּוּחות פריי, גראַנדיעזע בילדער פון קאַמף. מענער הייבן די
פּאָן פון פרייהייט! פרויען האַלזן און קושן איך הייס! מאַסן
כוואַליען! שאַסן הערן זיך! איך וועל איך שרייבן צו דעם
שירים און פאַמפלעטן, וואָס זיינען בלוטיגע מעשים. מיינע זשור-
נאַלן וועלן איך באַלייטן מיט הילכטיגע קלאַנגען פון אַ טרוממיט!
בלוט גיסט זיך! בלוט פון פרייהייט! איך זאָג: מאַר שירט,
מאַר שירט!

פּאַלק. יאָ, מיר וועלן מאַרשירן! / מיר הונגערן, מיר הונגערן. /
מיר וועלן מאַרשירן! / ברויט! ברויט! ברויט!
פאַרזיצער. קלינגט שטאַרק מיטן גלעקל. איינער פרידריך האָט
דאָס וואָרט.

פרידריך שטופט זיך דורן דורכן פאלק אויף דער טריבונע ארויף.

פרידריך. וואָרט צו, ברידער! איך ווייס, אַז איר דאַרפט
ברויט. איך ווייס, אַז די נויט פּרעסט אייערע לייבער. איך ווייס
אייער דלות, איך ווייס פון אייערע אַרימע, שטינקעדיגע קאַמערן.
כ׳ווייס אייער באַדריקטקייט און אייער בליק פון פאַרשטויסענע. און
פון אייער שנאה ווייס איך אויך. — און פונדעסטוועגן שריי איך
אויס: וואָרט צו, ווייל איך האָב איך ליב.
פּאַלק. בלייבט, הערט זיך איין. / ער איז גערעכט. / ער האָט
אונז ליב.

פרידריך. איך פאַרשטיי אייער טיפן עקל קעגן די וואָס האָבן
דאָס געטליכע געשענדט. נאָר, איך וואָרן איך פאַר די ווערטער
פונם מענטשן, וואָס האָט דאָ אויסגעשריען: מאַרשירט! כ׳וואָרן איך
פאַר די האַלבע אמת'ן, וואָס שעמערירן אין זיינע רייד. ער האָט
איך געוואַלט געבן צו פאַרשטיין דעם מהות פון וויסנשאַפטלער און
פּילאָזאָפּן, אָבער ער האָט דאָך איך נאָר געשילדערט די וואָס
האָבן גערעדט פאַר איך. נאָר די דאָזיגע זיינען געווען קאַטערינקע-
דרייער, וואָס האָבן פאַרקויפט זייער פּראָפעסיע, ווי די אַלפּאַנסן.

איר קענט אים? נעכטן האָט ער געשריען: אָפּוּנדערן זיך פון פּאָלק! היינט שרייט ער: דאָס פּאָלק איז גאָט! און מאָרגן וועט ער זאָגן: גאָט איז אַ מאַשין. דעריבער איז דאָס פּאָלק אַ מאַשין. ער וועט זיך פונדעסטוועגן פרייען מיט די וואָגלענדיגע הייבערס, מיט די ווירבלענדיגע רעדער, מיט די שוועבנדיגע האַמערס. אָבער פּאָלק איז פאַר אים מאַסע. וואָרים ער הייבט ניט אָן צו וויסן עפעס פון פּאָלק. גלייבט אים ניט, וואָרים ער האָט ניט קיין גלויבן אין זיך, אינם מענטש. און איך וויל, אַז איר זאָלט פריער פאַרמאָגן דעם גלויבן אין מענטש, איידער איר נעמט מאַרשירן. און איך וויל, איר זאָלט ליידן נויט, אויב איר פאַרמאָגט דעם גלויבן ניט.

פּאָלק. ער וויל, מיר זאָלן ליידן נויט! / אַראָפּ מיט אים! / נידער! / מיר וועלן מאַרשירן! / מיר זיינען הונגעריג! / הערט זיך איין אין זיינע רייד! / הערט זיך איין אין זיינע רייד!

פּרידריך. ניט וועגן דער נויט פון קערפער רייד איך, פרידער מיינע. איך וויל ניט, איר זאָלט נאָך ווייטער ליידן הונגער. אָבער זייט וויסן, אַז אָנעסן זיך צו-זאָט איז נאָך ניט אַליק. איך האָב אייך געוואונטשן זאָטקייט און כ'האָב אייך געוואונשן נשמה נויט. — פון דער ליבע וועגן, וואָס פאַרבינדט אונז אַלעמען. איך וויל ניט, איר זאָלט זיין אביונים, וואָס שטילן זייער הונגער. בעלז-תאוה'ס, וואָס רייסן פון די הענט. איך וויל, איר זאָלט זיין רייד, אָנגעפילט מיט לעבן. איך וועל קעמפן אינאיינעם מיט אייך קעגן אַרעמקייט און דחקות, באַלד מאָרגן... אָבער וואָרט צו, נאָך איין טאָג, וואָרט ביז האַלבן טאָג. קומט אויפן מאַרק-פּלאַץ. דאַרטן וועל איך ריידן צו אייך.

שטארקער טומל אין פּאָלק.

אַרבעטער. איך מייך, מיר האָבן געהונגערט אזוי לאַנג, קאָנען מיר הונגערן נאָך אַ טאָג.

פּאָלק. יאָ וואָרטן! / ניין, ניין ניט וואָרטן! / מיר זיינען הונ-געריג! / מיר זיינען הונגעריג! / פאַרט וואָרטן! / מיר וועלן וואָרטן! פּאָלק גייט ארויס. עס בלייבן איבער יונגעלייט. א סטודענט גייט צו צו פרידריכן.

סטודענט. וואָס טויג אונז בילדונג, אָז מען פייניגט דעם גייסט? וואָס טויג אונז אונזער שכל, אָז ער ברענגט אונז יסורים? דו זיי אונזער פירער.

פרידריך. ביינאַנד לאָמיר שפּרייזן!

סטודענטן גייט צו צו פרידריך.

סטודענטין. פון דער ליבע וועגן זיי אונזער פירער: כדי די ליבע זאָל פונדאָסניי פלייצן דורך די מענשן. מיר ווילן מער קיין קינדער ניט געווינען, איידער די ליבע וועט אונז אַרומנעמען מיט שטראַלנדיגע הענט. דו זיי אונזער פירער!

פרידריך. איצט עפנט זיך, געבוירן פונם וועלטן־טראַכט, / דער הויך־געוועלפטער טויער פונם מענטשהייטס־היכל, / עס שפּרייזט דער יונגער דור פון אַלע פעלקער פלאַמענדיג / צום לייכטנדיגן אָרן־קודש פון קרישטאָל. / גרויסמעכטיג זעה איך שטראַליגע חזיונות / קיין דלות מער, ניט קריג, ניט שנאה, / די מוטערס קראַנצן זייערע העלע יונגלעך / צום ליכטיגן און צום געפענטשטן טאַנץ. / דו יוגנד, שפּרייז, געווינענדיג זיך אייביג, / און אייביג דאָס פאַרגליווערטע צעשטערנדיג, / און שאַף אַ לעבן, גליענדיג פון גייסט.

די יונגעלייט נעמען זיך ביי די הענט אין גייען ארויס זאלבענאנד צי זאלבעדריט. דער זאל איז איצט האלבטונקל. ווען פרידריך וויל אוועקגיין, גייט ארויס פון א ווינקל די סטודענטין.

סטודענטין. דו, מיינע ליפן פורימען זיך אין פאַרלאַנגען. מיין האַרץ יאָגט גליענדיגע שטראַמען... דו... איך וועל דיר דינען... לאָז אָפּ די אַנדערע, דו פאַרגוואַלדיגסט זיי דאָך... פאַרגוואַלדיגסט זיי צום גוטן... איך וועל דיר דינען.

פרידריך. דין דעם גייסט, דין צו דיין גאָט.

סטודענטין. אַ שוידער נעמט מיך אַרום פאַר אים, א קילקייט ווייט פון אים.

פרידריך. פּלאַמיגע ימען!

סטודענטין. זיי פאַרברענען מיך. אָבער דו — — דין האָב

איך ליב. דיר וועל איך זיך איבערגעבן, נעם מיך ארום. נעם...
מיינע הייסע ברוסטן... מיינ שויס קרעכצט... איך בענק נאָך
דיינע אָרעמס... גיב מיר אַ קינד...

פרידריך. איך וויל ניט דיינע אָרעמס... איך האָב דען יעדערן
געגעבן אַ רעכט אויף מיינ קערפער?

סטודענטין גייט ארויס פאמעליך, מיט אן אראפגעלאזטן קאפּ.

פרידריך. אָרימע פרוי! ניט אויסגעלייזטע.

א מענטש מיט א הויך אויפגעהויבענעם מאנטל-קאלנער פאלט אריין אויף גיך אין זאל.

מענטש. איך האָב אייך פיינט.

פרידריך. און איך רוף דיך ברודער.

מענטש. איך האָב אייך פיינט, איך ווייס, ווער איר זייט, מיינט
ניט, אַז איך האָב א טעות. איך זעה אייך דורך און דורך. איר
זייט דער, וועמען איך האָב געזעהן אין מיינ קאַמער, אין איינזאַמע
נעכט. פאַרוואָס ווערט איר ניט קיין מאַנאָך? לאַזט צורו די מענשן.
וואָס גייט איר צום המון? איר שענדט גאָט.

פרידריך. איך הייליג אים.

מענטש. ארויסלויפנדיג. איך האָב אייך פיינט!

פרידריך. ברודער, דו נאַרסט זיך אליין.

די סצענע פארמאכט זיך.

זעקסטע סטאנציע.

דאָס צוועלפטע בילד.

הינטערשטער פלאץ. די בערג-שטייגער. שארפע פעלן-וואנט, וואס פירט ארויף צו א שמאלן בארג-רוקן. צוויי מענטשן קריכן אויף דער פעלן-וואנט ארויף.

צווייטער בערג-שטייגער. פנים פון פריינד. וואַרט צו. מיר שווינדלט אין די אויגן.

ערשטער בערג-שטייגער. פרידריכס פנים. קום צו זיך. אָט באלד זיינען מיר אויפן.

צווייטער בערג-שטייגער. דער באַרג-רוקן איז שמאַל. / מיר וועלן אַראָפּפאלן צוריק אין פריערדיגן תהום.

ערשטער בערג-שטייגער. קאַן זיין, נאָך אין אַ טיפערן / וואָס מאַכט דאָס אויס! / דער נייער באַרג. / צו וועלכן מיר'ן שפעטער גרייכן. / איז העכער נאָך און מער באַשטראַלט מיט ליכט.

צווייטער בערג-שטייגער. איך בעט דיך, פריינד, זאָל זיין גענוג. / אַ קעלט אַן אייזיגע בלאַזט אויבן.

ערשטער בערג-שטייגער. דערפאַר וועט גלעטשער-ליכט אַרום אונז טאַנצן.

צווייטער בערג-שטייגער. די שטילקייט דאַרט הילכט קלאַג פון זיך אַרויס.

ערשטער בערג-שטייגער. דו הערסט נאָר שאַטנס פונם קבר. / נעם דיין שטריק און בינד זיי צו.

צווייטער בערג-שטייגער. ווי קאָן איך דאַנקען דיר. / וואָס
דו האָסט מיך פון פעלזן-שפּאַלט באַפּרייט. / אַז איצטער פּירסטו
מיך אין פּרישן אומגליק.

ערשטער בערג-שטייגער. ניט יעדערער, וואָס איז באַפּרייט
געוואָרן. / איז שוין ממילא פּריי.

צווייטער בערג-שטייגער. זיי וועלן דיך ניט הערן פון
דער הייך.

ערשטער בערג-שטייגער. נאָר ניט געדאגעט — / די פעלזן
האַבן ליב די שטאַרקע שטימען / און שיקן אָפּ דעם ווידער-
קול מיט פּרייד.

צווייטער בערג-שטייגער. איך וויל ניט ווייטער. —
ערשטער בערג-שטייגער. און איך וויל נאָ.

צווייטער בערג-שטייגער. דו לאָזט מיך ליגן. / מיך, דעם
אַלטן וואַנדער-חבר.

ערשטער בערג-שטייגער. דו לאָזט אַליין זיך ליגן.

צווייטער בערג-שטייגער. פון אונזערע פּריינדשאַפט וועגן /
בלייב!

ערשטער בערג-שטייגער. פון אונזער פּריינדשאַפט וועגן
קריכט העכער גיי איך ווייטער.

צווייטער בערג-שטייגער. דו הערסט נאָך דאָרט מיין
שטים? / דערמאָן זיך אונזער יוגנד!

ערשטער בערג-שטייגער. דיין שטים ווערט קייקלענדיגער
שטיין. / וואָס קאָן זיך דאָ ניט איינהאַלטן און קייקלט זיך אַראָפּ. — /
די יוגנד גייט פאַר מיר פאַרויס. / האָ, ווי פלינק זי גייט!

צווייטער בערג-שטייגער. דו ביזט אַוועק צו ווייט שוין. /
טראַכט וועגן זיך — / כ'האַב מורא. ס'זאָל מיט דיר ניט טרעפן עפּעס.

ערשטער בערג-שטייגער. דערפאַר וויל כ'וויל ניט מיך
אַליין פאַרלאָזן כמעט ווי אויבן פאַרלאָזן איך דיך... / זיי געזונט! ..

עס ווערט פינסטער.

דאָס דרייצעהנטע בילד.

פאדערטער פלאן. האלבער טאג. מארק-פלאץ. פרידריך קומט, שפארט זיך צו צום פאָרטאַל פון קלויסטער.

פרידריך. זון לייכט אויף די דעכער, צערטלט די האַלב-בלינדע פענסטער פון ענגע בוידעם-שטיבלעך. מיין ברוסט ווערט ברייטער. די מוטער גייט אין טרויער-קליידער איבערן מארק-פלאץ.

פרידריך. מוטער!

מוטער. קיים וואס זי גיט א קוק. דו האָסט פון מיר ניט געוואָלט וויסן לאַנגע יאָרן, האָט זיך מיר גענומען דוכטן, אז איך טראָג דיך ווייטער אונטערן האַרצן אַזוי ווי אַמאַל.

פרידריך. מיין גאַנצע ליבשאַפט ברענג איך דיר צו טראָגן. כוואָלט וועלן אַרומנעמען דיך מיט גוטסקייט, קושן דינע מידיגע קנייטשן.

מוטער. נאָך לעבסטו ניט. דו האָסט פאַרלאָזן דיין משפּחה. פאַרפרעמדט זיך פון דיין פּאָלק.

פרידריך. איך בין איצט נעהענטער צו אים, ווי יעמאַלט אין דערהיים.

מוטער. צו די פרעמדע באַלאַנגסטו.

פרידריך. צו די פרעמדע, אָבער צו דיר אויך.

מוטער. ווער עס איז מיט די פרעמדע, דער באַלאַנגט ניט צו אונזער פּאָלק. אונזער פּאָלק איז אַ שטאַלץ פּאָלק.

פרידריך. מוטער! דו פילסט דען ניט, ווי די ערד יוירט. ווי די ערד איז געוואָרן איין-און-איינציגער גוואַלדיגער טראַכט, וואָס ווערט צעריסן פון ווייעניש. דערמאַן זיך אין די יסורים, ווען דו האָסט מיך געדאַרפט געווינען, אַזוי וואַרפט זיך היינט די ערד... צערי-סענער. בלוטיגער טראַכט, כדי אויפס-ניי צו געווינען די מענטשהייט.

מוטער. איך בין צו אַלט, מיין לעבענס-מוט איז פאַרלאָשן. איך פאַרשטיי דיך ניט.

פרידריך. באהאלט דעם קאפ צווישן די הענט. **מוטער!**

מוטער גייט אוועק.

דער פעטער קומט צו גיין.

פרידריך. ליבער פעטער!

פעטער. וואָס איז! האָסט מער קיין געלט ניט? אויף מיר
האָסטו זיך ניט וואָס צו פאַרלאָזן. איך קען דיך מער ניט.

פרידריך. איך דאַרף דיין געלט ניט, פעטער, אָבער איך וויל
אַז דו זאָלסט מיך יאָ קענען.

פעטער. לאָז געמאַך, צו וואָס? גיב מיר צו פאַרשטיין, דו האָסט
פאַרדינט גענוג, כדי זיך מפרנס צו זיין? ניין, ווייל דיינע קליידער
זיינען אָפגעריסן.

פרידריך. פעטער, דו לייגסט פאַר זיך אַליין.

פעטער. לייגן? יאָ, איך האָב געמוזט זאָגן ליגנס, דו האָסט מיך
גענויט. מיין געשעפט איז שיר ניט באַגראָבן געוואָרן צוליב דיר.
אַלע אין איין קול: „אייער שוועסטערס זון אַ רעוואָלוציאָנער“. דו
האָסט אומגליקליך געמאַכט דיין פאַמיליע.

פרידריך. אויב איך האָב דאָס געטון, האָב איך געמוזט
מסתמא.

פעטער. וואָס שטייטו צו צו מיר. ווער בין איך און ווער ביזטו.

פרידריך. פעטער, איך וועל קעמפן קעגן דיר, ווייל איך מוז.
אָבער איך קעמף דאָך ניט קעגן דיר, איך קעמף קעגן דער וואַנט
פון שקר, קעגן די מחיצות, וואָס זיינען אויסגעבויט אַרום דיר.

פעטער. איך האָב דאָס פאַרשטאַנען אַפריער, דו פאַררעטער
אייער. דו ווילסט אָנפאַלן אויף דיין אייגן בלוט, אומפאַרשעמטער.

פרידריך. איך האָב שוין לאַנג געמאַכט דעם אָנפאַל, פעטער.
פעטער. איך וועל זיין געגרייט.

פעטער גייט אוועק ווייטער.

דאקטאר קומט צו גיין.

פרידריך. גוט מאַרגן, הער דאָקטאָר, איר געדענקט מיך נאָך?

דאקטאר. א יאָ... איר... עי יאָ. יענץ ניט-אינטערעסאַנטע
פאַלכל יעמאַלט. אָפשוואַכונג פון די געדעריים. נו, וואָס מאַכט איר?
אַלץ אין אַרדענונג... פאַרדייאונג אהן שטערענישן?

פרידריך. הער דאָקטאָר, איר גלייבט אינם מענטש?

דאקטאר. נאַרישע פראַגע. זייער אַ תמ'עוואַטע פראַגע. איך
גלייב, אַז דאָס רוב מענטשן האָבן אַ גוטע פאַרדייאונג. און אויב ניט,
דאַרף מען זיי געבן ריזן-אייל, אַ גרויסן לעפל פאַר דערוואַקסענע,
אַ קליינעם לעפל פאַר קינדער. נאַרישע פראַגע. זייער אַ תמ'עוואַטע
פראַגע. דעם פּרעגער דאַרף מען באַקוקן ווי ס'געהער צו זיין, —
שאַ איין וויילע. — זאַגט „אַ“ — פאַרמאַכט די אויגן — — פּסיכאָז
אין אַ הויכער סטאַדיע.

פרידריך. ניט דורך אייער מעדיצין וועט גענעזן ווערן דער
מענטש. באַפרייט פון די קויט-גריבער פון פאַרעיופּושטע שטעט,
וועט ער שפּרייזן גלייך דורך דער אויסגעלייזטער וועלט.

דאקטאר. קומט צו גיין צו מיר. נאך היינט. איך האָב גע-
קויפט אַ סאַנאַטאָריע. אפשר וועט נאָך העלפן אַ וואַסער-קוראַציע.
נאָר רעדט זיך ניט איין קיין זאך; טיפּישער פאַל, וואָס טרעפט זיך
אַלע טאָג. היינט נאָכמיטאָג קומט צו גיין, צימער 17, מעלדן זיך
ביים שומר.

גייט אוועק אין איילעניש.

דער קראַנקער מיטן אומרואיגן בליק רוקט זיך צו

קראַנקער. יאָ, איר גלייבט, הייסט עס, קאָנטיג, אויף אַן אמת?

פרידריך. אין וועמען?

קראַנקער. איך זיך און בכלל אינם מענטשן. —

פרידריך. איך גלייב אין אים!

קראַנקער. כע-כע-כע — און אין ליבע אויך.

פרידריך. איך וויל לעבן די ליבע.

קראַנקער. און דאָס אַלץ...

פרידריך. כדי צו באַפרייען די מענטשן.

קראנקער. הייסט עס, ניט נאר כדי אויסצובויען היגיענישע ערטער. וואָס דען? איך וועל אייך אויסזאָגן אַ סוד, ליבער הער. — איין צייט האָב איך געפרובט מיט ליבע אויך. כ'וועל אייך באַלד זאָגן צו וואָס. — כדי איינצואַרדענען היגיענישע ערטער. די ער-טער, וואָס ווייזן אונזער גרויסקייט, זיינען נאָך צו טונקל, צו פאַר-ווילן. וואָס איז דער תכלית, ווילט איר וויסן. כדי צו ווייזן דער מענטשהייט, אַז די אמתע סגולה פאַר איר איז אַן אַלגעמיינער זעלבסט-מאַרד. איך בין געקומען צום שכל, אַז מיט ליבע וועל איך דאָס ניט דערגרייכן. זי פאַרשלייערט נאָר. איצט פרוב איך מיט היגיענישע ערטער.

פרידריך. אפשר וועט איר דאָס פאַרלייגן דעם דאָקטאָר?

קראנקער. איך בין געווען ביי אים עטליכע מאָל. ער דארף ניט האָבן מיינע פלענער, ער זאָגט, אַז ער האָט זיי שוין דורכגעפירט. אַחוץ דעם, זאָגט ער, בין איך אינגאַנצן געזונט, מיין פאַרדייאונג איז צום בעסטן.

פרידריך. איר ווילט, הייסט עס, אַלע מענטשן זאָלן זיך טייטן?
קראנקער. יאָ!

פרידריך. אויב אַזוי, פאַרוואָס פריידיגט איר ניט מלחמה?

קראנקער. גיין, ניט אַזוי. ניט אַזוי זאָלן זיי זיך טייטן. מיטן גוטן ווילן זאָלן זיי דאָס טון. גוי ווי מיינט איר? מיין עצה איז: באַקלערט זיך נאָך אַ מאָל. בויען היגיענישע ערטער מיטן ציל פון זעלבסט-פאַרניכטונג.

פרידריך. אַרימער מענטש, נעבעך!

קראנקער. איר האָט אויף מיר רחמנות! איר האט ... אויף מיר ... רח ...

פרידריך. דו ביזט קראַנק. פון דיין אינגעווייד גלאַצן טויטע היילן.

קראנקער. ווי אויפכאפנדיג זיך, גיט א געשריי. איך קאָן דאָך ניט

גלייבן אין ליבע, רק זונות... רק זונות... קיינמאל האָט מיך
קיינער ניט ליב געהאַט.

לויפט אוועק, טרייסלענדיג כסדר מיטן קאפּ.

פּרידריך. כוועל אים מוזן אויסזוכן, נאָך היינט — איך וועל
בעטן מײן מוטער, זי זאָל אַרומגיין אַרום אים... נײן... די
סטודענטין.

דאמע, וואס איז געקומען צו גיין בשעת דער לעצטער סצענע, גייט צו צו פרידריך
ווייגנדיג דעם אויבער-קערפער.

דאמע. מענטש, וואָס טוט איר... איר זעהט דען טאַקע ניט,
אַז ליבע איז אָפגעטיילט פון גוטסקייט דורך אַ שפּאַלטיגן אָפּגרונט.
אַז ליבע פּאַכט תאוה/דיג, ווי אַ דעמאָנישער רויטהונט, און לאַקערט
גרייט אַ שפרונג צו טון? ... אַז ליבע און גוטסקייט קוקן זיך אָן
איינס דאָס אַנדערע, ווי דם-שונאים... כאַכאַ... אייער אויפטו
וועט פּאַרט פּלאַצן. ענטפערט מיר ניט, איך בין אייך מוחל דעם
ענטפער. כ׳בין אייך מוחל אייער גוטסקייט... ליבע שמייסט די
לייבער מיט אַ בייטש. לאַז מיך מיט מיינע ציינער צערייסן דיין
ברוסט ביז בלוט, לאַמיר קושן דיינע שענקלען... דיין גוטסקייט...
האַ... ביזט אַ נאַר. אַ געפייניגטער נאַר. פון דיין גוטסקייט
וואָלט איך דערשטיקט ווערן.

פּרידריך. און דו?

דאמע. פרוי!

דאמע גייט אוועק.

פּרידריך שפּאַרט זיך צו שווייגנדיג צום פּאַרטאל פון קלויסטער.
די שוועסטער קומט צו גיין.

שוועסטער. דיין אויג איז געוואָרן ליכטיג, פּרידריך.

פּרידריך. פּריינדין.

שוועסטער. וועסט איצטער פּורימען דעם נצחון פון דער
מענטשהייט, פּרידריך?

פּרידריך. וואָס דאַרף מען נאָך דאָ אַ באַזונדער סימבאָל?
וואָס דאַרף מען אַ באַווייז? די מענטשן האָבן אים געזעהן אין זיך.
די מענטשן וועלן אים זעהן אין אַלע מיינע ווערק.

שוועסטער. דו בלייבסט דאָ?

פרידריך. איך בלייב דאָ און פונדעסטוועגן וועל איך ווייטער
וואַנדערן מיין וועג. דורך פאר'עפּוש'טע גאַסן און איבער מאָן-
פעלדער, אויף זוניגע, שנייאִגע בערג־שפיצן און דורך 'מדבריות',
וויסנדיג, אז איך בין ניט קיין אויסגעוואַרצלטער, וויסנדיג, אז מיינע
וואַרצלען זיינען אין מיר גופא.

שוועסטער. אָט אזוי מוז מען זיך טייטן און געווינען, כדי
צו געפינען די אייגענע וואַרצלען.

פרידריך. דאָס דאָזיגע וויסן איז ניט מער ווי אַן אָנהייב.

שוועסטער. און וואוהין גייט דער וועג?

פרידריך. צום מענטשן!

שוועסטער. און ווייטער!

פרידריך. ווייטער...? וועגן דעם דאָגה'ע איך ניט. עס דוכט
זיך מיר, אז איך בין פאַרוואַרצלט אין אַן אומענדליכן ים. ס'איז
אזוי וואויל, ווען מען ווייס, אז מען האָט וואַרצלען און פונדעסטוועגן
קאָן מען זיך לאָזן טראָגן.

שוועסטער. זיי געזונט, פרידריך, איך וועל אַכט געבן אויף
דיין וועג.

שוועסטער גייט אוועק.

פאלק שטראמט פון קלויסטער און פון די גאסן.

פאלק. אָט שטייט ער, דער וואָס וויל ריידן מיט אונז / ער
האָט געזאָגט, מיר זאָלן וואַרטן ביז; האַלבן טאָג / אַצונד מוז ער
דאָך ריידן / מיר האָבן דאָך געוואַרט.

פרידריך. ברידער און שוועסטער! קיין איינעם פֿון אייך קען
איך ניט, און פונדעסטוועגן ווייס איך אייך אַלעמען.

דו קינד גייסט אין קלאַס און אַן אימה פאַלט אָן אויף דיר
גייענדיג. דער קלאַס זעהט אויס, גלייך ווי ס'וואַלט גיין אַ רעגן –
און די זון שיינט דאָך גאָר. דער לערער זיצט ביי זיין לערער־טיש,
ווי אַ בייזער רוח פון אַ מעשה, וואָס דו האָסט געלייענט בשתיקה.

ער קוקט דײך אָן מיט כעס, ער איז ברוגז, ווייל דו געדענקסט ניט דאָס וואָס ער האָט דיר פאַרגעבן. און דײן האַרץ איז דאָך גאָר פול מיט אויסטערלישע איבערלעבונגען. דו וואָלסט אים געוואָלט פּרעגן, נאָר ער גיט אַ געשריי אויף דיר און זאָגט, אַז דו האָסט ניט אויס-געלערנט די געשיכטע פון דער רעליגיע און דו ביזט ניט קיין גוטער קריסט.

איך קען דײך, מיידל, מיט די דינינקע ביינדלעך, צאָרט ווי דער מערץ... מיט אַ פּאָר וואָכן צוריק ביזטו אַרויס פון דער שולע מיט אַ פּרייליך האַרץ, ווייל דו האָסט געמיינט, אַז יוגנד און פּרייהייט קלינגען מיט הימלשע גלעקער... און איצט שטייטו אין פּאַבריק, פן אײן-דער-פרי ביז אויף דער נאַכט רוקסטו אָפּ צוריק אַ הייבער. רק דעם זעלבן הייבער. און דײן אַטעם ווערט שווער אין דער פאַרשטיקטער לופט און דײנע אויגן גיסן זיך אָן מיט טרערן, ווען דו זעהסט אין דײן גייסט דורך די פאַרשטויבטע פענסטער אַדורך דאָס ליכט און די פּרייהייט און בלומען און יוגנד.

איך קען דײך, פרוי, פאַרהאַרעוועטע און פאַרקלעמטע, וואָס דו זיצט אין דער ענגער קאַמער מיט דײנע הונגעריגע, פּרינדיגע קינדער און עפנסט פאַר דײן מאַן די ביינאַכטיגע טיר מיט אַ פאַר-דומפן האַרץ און פאַרמאַטערטע הענט.

און פון דיר ווייס איך אויך, מאַן, אַז אַ גרויל נעמט דײך אָן ווען דו דאַרפסט גיין אַהיים, אין דער שטוב, וואו עס איז אַ שלעכ-טער ריח און דער דלות הויערט און עס אייטערט די קרענק, כװייס פון דײן שנאה קעגן יענע, וועלכע קאַנען זיך אָנעסן צו-נאַט און לאַכן פון דיר, ווען דו גייסט אַוועק אין שענק און טרינקסט זיך אָן ווילד, ווילד, כדי קיין זאַך ניט צו טראַכטן מער און ניט צו זעהן— איך ווייס פון דיר, מיידל, פון דײנע נעכט, הייסע פון פאַרלאַנגען.

איך ווייס פון אייך, יונגעלייט, פון זוכעניש נאָך גאָט. פון דיר, רייכער, וואָס דו קלייבסט אָן געלט און פאַראַכטסט אַלעמען, די אַנדערע און זיך אַליין. איך קען דײך, פרוי, פוים מיט פירות באַלאַדן, וואָס קיינער

קומט אים ניט שטיצן און וואָס ברעכט זיך איין און ווערט פאַר-
דאַרט צוליב זיין שפע.

און דו סאָלדאָט אַריינגעפרעסט אין געקניצלטן ראָק, וואָס
מאַכט גליווערן דאָס פרייליכע לעבן. איך ווייס פון דיין בליק, וואָס
איז נשתומם געווארן, בעת דו האָסט געזעהן דעם שפּרייזנדיגן יונג-
לינג, באַשאַפן פונם קינסטלערס האַנט.

פאַרוואָס האָט דער קינסטלער אים געקאָנט פורימן? / ווייל ער
איז דאָ, ווייל ער איז באמת דאָ!

און אַזוי זייט איר אַלע קאַריקאַטורן פונם אמתן
מענטשן! / איר פאַרמויערטע, איר פאַרשאַטענע, איר געבונדענע,
איר קייכנדיגע, איר פאַרביטערטע, איר מענטשן אָהן לעבנס-
תענוג / ווייל איר האָט פאַרגראָבן דעם גייסט... / גוואַלדיגע
מאַשינעס דונערן טאָג און נאַכט / טויזנטער רידלען האַלטן אין
איין רירן זיך, כדי אַנצעוואַרפן וואָס מער שוט אויפן גייסט.

אייערע אייגענע הערצער זיינען אַנגעצויגן אויף שוסטער-
שע קלעצלעך. די הערצער פון אייערע מיטמענטשן זיינען פאַר
איין גלעקלעך, וואָס איר קאָנט ציען, ווען עס גלוסט זיך איין. איר
וואַרפט זיך מיט גלאַנציגע רענדלעך און איר רעדט זיך איין, אז
דאָס זיינען פריילינג-פייגעלעך, וואָס פליען אום אין דער לופטן
און זינגען שירה.

איר ברוקירט אייערע וועגן מיט רענדלעך און רעדט זיך
איין, אַז איר גייט אויף לאַנקעס מיט בונטע בלומען באַוואַקסן.
אייערע ליפן בורבלען פאַרגליווערטע געזעצן, אייזערנע
הייזער, צעפרעסן פון זשאַווער.

אייערע הענט בויען אויס מויערן אַרום איין, און איר
זאָגט, אז אויף יענער זייט זיינען די ווילדע.

איר פלאַנצט איין שנאה אין אייערע קינדער, ווייל איר
ווייסט ניט מער וואָס ליבע איז.

יעזוס קריסטוסן האָט איר אויסגעשניצט פון האַלץ און צו-
גענאָגלט צו א הילצערנעם קרייץ, ווייל איר האָט אליין ניט גע-
וואָלט גיין דעם קרייץ-וועג וואָס פירט צו דער גאולה...

איר בוים שלעסער און זעצט אַוועק שררות. וואס דינען
ניט צו גאט, ניט צו דער מענטשהייט, נאר צו אַן איינריידעניש.
צו אַן אומגליק-ברענגענדיגן איינריידעניש.

און וואָס ווייסט איר פון די קינפטיגע טעמפלען?
פאַר די געווינערינס און זייערע קינדער בוים איר אויס
ענוים-שטיבער. — ווייל איר קאַנט די מלאכה פון פייניגן.
איר פרויען, וואָס געווינט קינדער און ברענגט זיי אַ קרבן
צו געצן—פון גלייכגילטיגקייט וועגן צי פון פאַלשן שטאַלץ און
פון שקר וועגן — איר זייט מער קיין מוטערס ניט.
איר זייט אַלע געוואָרן אויס מענטשן, איר זייט נאר קאַרי-
קאַטורן פון זיך אַליין.

און איר וואָלט דאָך געקאַנט זיין מענטשן, ווען איר זאלט
פארמאַגן דעם גלויבן אין זיך און אינם מענטש, ווען דער גייסט
וואָלט אין אייך געלעבט. —

גלייך וואָלט איר געגאַנגען דורך די גאַסן, און היינט קריכט
איר געבויגן אין דרייען. —

פרייליך וואָלטן געלויכטן אייערע אויגן, און היינט זיינען
זיי האַלב בלינד.

פאַמליגלט וואָלט געווען אייער טראַט, און היינט שלעפט
איר אייזערנע קלעצער נאָך זיך.

אַ ווען איר זאָלט זיין מענטשן, — אָהנבאַדינגיגע, פרייע
מענטשן.

זשעת דער רעדע איז די באוועגונג אין פאלק געווארן אלץ שטארקער. עטליכע
האבן זיך געשטעלט אויף די קני. אנדערע פארגראבן וויינענדיג דעם קאפ צווישן די
הענט. נאך אנדערע ליגן צעבראכענע אויף דער ערד. — איצטער הייבן זיי זיך אויף
מיט פרייד. טייל שפרייטן אויס די הענט צום הימל. א יונגלינג גיט זיך א ריס ארויס
פון עולם.

יונגלינג. ווי אזוי האָבן מיר דאָס פארגעסן! מיר זיינען דאָך
מענטשן!

א פאר פרויען און מיידלעך. שטילערהייט. מיר זיינען דאָך
מענטשן!

אלע. גיבן א געשריי. מיר זיינען דאך מענטשן!
אלע. שטיל, ווי מיט א שמייכל. מיר זיינען דאך מענטשן!
שטילקייט.

פרידריך. אצונד, ברידער, שריי איך אויס צו אייך: מאַרשירט!
מאַרשירט ביי דער ליכטיגער שיין! גייט אַוועק צו די מאַכט-
האַבער און זאָגט זיי אָן מיט שטימען פון ברויזנדיגע אָרגלען, אַז
זייער מאַכט איז אַ פאַרבלענדעניש. גייט אַוועק צו די סאַלדאַטן,
זיי זאָלן איבערשמידן זייערע שווערדן אויף אַקעראייזנס. גייט
אַוועק צו די רייכע און ווייזט זיי זייער האַרץ, וואָס איז געוואָרן
אַ קופּע אַש. נאָר זייט גוט צו זיי. וואָרים זיי זיינען אויך אַרי-
מע, פאַרבלאַנדזשעטע. אַבער מאַכט חרוב די שלעסער, לאַכע-
דיגעהייט מאַכט חרוב די פאַלשע שלעסער, געבויט פון שוט,
פון פאַרטריקטע שוט. מאַרשירט - מאַרשירט ביי דער ליכ-
טיגער שיין! ברידער, שטרעקט די צעווייטאַגטע האַנט / פלאַ-
מענדיג-פרייליכער טאַן. / שפרייז דורך אונזער פרייען לאַנד /
רעוואָלוציאָן! רעוואָלוציאָן!

אלע שטייען שוין איצט אויסגעגלייכט, מיט געשטרעקטע הענט.

אלע. ברידער, שטרעקט די צעווייטאַגטע האַנט,
פלאַמענדיג-פרייליכער טאַן!
שפרייז דורך אונזער פרייען לאַנד
רעוואָלוציאָן! רעוואָלוציאָן!

די סצענע פאַרמאַכט זיך.

שפילן די פיעסע איז ערלויבט
נאָר מיטן בפירושן הסכּם פון
פאַרלאַג
Gustav Kiepenheuer,
Potsdam.

געדרוקט אין דער דרוקעריי פון "יידישן קולטור פאַרלאַג"
Berlin S. 14 Dresdenerstr. 34/35